

AVALIK ÕIGUSLIKU RINGHÄÄLINGU STABILISEERIMISPERIOOD: 2000 II pool – 2003?

2000 II pool

Sinissaar, Tiit. *Ringhääling rahvale*. Postimees, 01.06.
Šein, Hagi. *Sõbrakäsi ETV-le. Pakun otsustada telekodude-keskse finantseerimisskeemi kasuks*. Postimees, 19.07.
Palts, Tõnis. *Teiste raha, riigi ringhääling*. Eesti Päevaleht, 20.09.
Lang, Rein. *Saagu avalik ringhääling*. Postimees, 31.10.
Mutt, Mihkel. *Ringhäälingu mõttest*. Sirp, 03.11.
Mutt, Mihkel. *Anekdoodiks muutuv narratiiv*. Sirp, 1.12.
Kuus, Andres. *Kerjus või priiskaja*. Postimees, 02.12.
Meikar, Silver. *ETV tuleb erastada*. Postimees, 11.12.

2001

Šein, Hagi. *Mida teha Eesti T(t)elevisiooniga?* Postimees, 13.01.
Raag, Ilmar. *Avalik-õiguslik mõistatus*. Postimees, 19.01.
Suni, Raivo. *Eesti televisioon õigustab privileegi*. Postimees, 02.02.
Kadastik, Mart. *Raha ja rahu Eesti Televisioonile*. Postimees, 14.03.
Raag, Ilmar. *Kas siis selle maa televisioon ...* Eesti Päevaleht, 27.03.
Raag, Ilmar. *Paar paremat nippi ETV sõimamiseks*. Eesti Ekspress, 19.04.
Kultuuriministeeriumi juures tegutsenud töörihma ettepanekud ringhäälinguseaduse muutmiseks. Neljapäevane kokkulepe. Kultuuriministeerium, 30.04.
Suni, Raivo. *Usalduskriis segab ETV arengut*. Postimees, 22.05.

Vaarik, Daniel. *Valgust ETV ekraanile*. Postimees, 23.05.
Urm, Aare. *Maaslamajat ei lööda, kui see just ETV pole*. Eesti Päevaleht, 24.05.
Raag, Ilmar. *Popslik demokraatia Eesti meediaturul*. Äripäev, 06.06.
Käsper, Kalle. *Quo vadis, ETV?* Sirp, 26.06.
Vaher, Vaapo. *Elu ilma ETVta*. Sirp, 17.08.
Traks, Kristiina. *Tele ja raadio liitmisel majanduskasu küsitav*. Äripäev, 22.08.
Sookruus, Peeter. *Rahvusringhääling — oletused ja argumendid*. Äripäev, 24.08.
Raag, Ilmar (2001). *Head aega, Vaapo*. Sirp, 24.08.
Mutt, Mihkel. *On niisugune kanal!* Sirp, 31.08.
Raag, Ilmar. *Kellele jackpot teleturul?* Äripäev, 18.09.
Toomet, Vallo. *ETV tuleb ära müüa*. Eesti Päevaleht, 5.12.
Raag, Ilmar. *Vastamata küsimused ja totrad arvamused*. Sirp, 7.12.

2002

Urm, Aare. *Kes porri, kes püünele*. Eesti Päevaleht, 16.01.
Lepp, Toomas. *Mida teha ETVga*. Postimees, 17.01.
Kivirähk, Andrus. *Aare Urm kaotas pea*. Eesti Päevaleht, 19.01.
Tõnis Palts. *Kaitsekõne Aare Urmile*. Eesti Päevaleht, 29.01.
Raag, Ilmar. *ETV saab arengukava*. Eesti Päevaleht, 31.01.

Postimees, 1. juuni 2000

RINGHÄÄLING RAHVALE

Tiit Sinissaar, ringhäälingunõukogu esimees

Ringhäälinguseadust on muudetud, tegevust on alustanud uutel põhimõtetel moodustatud ringhäälingunõukogu, toimumas on Eesti Raadio (ER) ja Eesti Televisiooni (ETV) uute juhtide valimised. Seega on Riigikogu väljendanud selget seisukohta, et Eesti vajab avalik-õiguslikku ringhäälingut. Ja kindlasti võib öelda, et tehtud sammud on alles pika tee algus.

Rahastamise absurd

Olukorras, kus avalik-õiguslike ringhäälinguorganisatsioonide ERi ja ETV rahastamise küsimusi otsustavad

riigieelarve koostamise käigus kõigepealt kultuuriministeerium, seejärel rahandusministeerium, edasi valitsus ja lõpuks Riigikogu, on meil tegelikult tegemist riikliku ja avalik-õigusliku ringhäälingu hübriidiga. Ringhäälingunõukogu, seaduse järgi kogu süsteemi kõige kõrgem organ, kelle liikmed vastutavad õigete otsuste eest isikliku varaga, on raha eraldamise protsessist hoopis kõrvale jäetud. Selline absurdne olukord ei saa edasi kesta. Seepärast ongi ringhäälingunõukogu kõigi muude pakiliste ülesannete kõrval püstitanud endale eesmärgi taotleda ERi ja ETV rahastamise küsimuste lahendamist. Avalik-

õiguslik ringhääling on rahva oma ja töötab kogu rahvale, täites talle seadusega pandud ülesandeid.

Ühiskondlik kokkulepe

Olles oma olemuselt kõige sõltumatum ajakirjandusvorm üldse, peab ka selle rahastamine olema sõltumatu. See tähendab, et rahva valitud ja volitatud seadusandja peab sätestama kindla, poliitilistest otsustest sõltumatu rahastamisallika. See kõik nõuab teatud ühiskondlikku kokkulepet. Kui palju ja mille eest on

valmis omanik ja tarbija ehk rahvas maksma? Praegused summad võimaldavad vaevalt hinge sees hoida, nagu me seda ETV puhul teravalt tunneme.

Üks on selge: kui suur osa meie ajakirjandusest on läinud välismaiste omanike kätte, siis oma iseseisvuse ja sõltumatuse tagamiseks ei peaks eesti rahvas ühe ajakirjandusvormi, talle endale kuuluva avalik-õigusliku ringhäälingu ülalpidamist liiga kalliks pidama. Selle probleemi selge lahendamise suunas töötab ka ringhäälingunõukogu.

Postimees, 19. juuli 2000

SÕBRAKÄSI ETV-le

Pakun otsustada telekodude-keskse finantseerimisskeemi kasuks

Hagi Šein

ETV saab täna 45. Mis võiks olla parem kingitus kriisi ja pankroti äärel viidud organisatsioonile, kui seadusandja, valitsuse, ringhäälingunõukogu ja uue juhatuse ühine selge seisukoht, kuidas ETV õnnetust seisust päästa ning rahvusringhääling jälle arenguteele juhatada. Paraku praegu seda otsust veel pole. Vaatame siis üle valikuvõimalused ja kaalume ideid.

sõltuda täitevvõimust: Täites seadust, on ETV ja ER ringhäälingunõukogu kontrolli all, kes esindab riigi huvisid ja vastutab avaliku ringhäälingu eest.

Sellele platvormile toetudes on kõige olulisem valida sobiv finantseerimismudel. Vaatame peamised võimalused üle.

Kas oleme kokkuleppele lähemale jõudmas?

Oleme viimase kümne aasta jooksul palju polemiseerinud ETV ja avalik-õigusliku ringhäälingu üle. Erimeelsusi on olnud palju, neid on tänagi. Sellest hoolimata on arusaamu, millel on praegu juba rohkem toetajaid kui vastaseid. Loetlen neid.

Oleme veendunud, et Eesti, nagu teisedki Euroopa riigid vajab avalikku ringhäälingut. Tunnetame meediakanalite spetsiifikat — trükiajakirjandus saab hakkama erainitsiatiivil, raadioeetris on erakapitalil suur mänguruum, mitmekesise omakeelse info- ja sotsiaalkultuurilise teleprogrammi tootmine on jõukohane ennekõike avalikus sektoris.

Riik on kinnitanud, et peab oluliseks erapooletut infolevi, omakeelseid saateid, demokraatlikku dialoogi, kultuurikesksust, ühiskonna kõigi gruppide huvide arvestamist, riigi audiovisuaalse mälu säilitamist. Ringhäälinguseadus kohustab seda ülesannet täitma avaliku ringhäälingu. Eesmärgid on eristatud — avalik ringhääling täidab kohustust ning teenib riiki ja rahvast, eraringhäälingu jaamade kohustused on minimeeritud, majandusloogika tõttu tuleb neil tahehtamata tegutseda pigem tarbija ja omaniku huvides.

Tahame, et avaliku ringhäälingu programm peab olema objektiivne, tasakaalus ja poliitiliselt sõltumatu, just seetõttu peame ka tema rahaallikad muutma sõltumatuks ja stabiilseks. Avalik ringhääling ei saa

Neli võimalikku finantseerimisskeemi

On selge, et avaliku ringhäälingu finantseerimise peamiseks allikaks Eestis tuleb nii või teisiti kasutada maksumaksjate raha. Küsimus taandub sellele, millise loogika alusel ringhääling maksumaksjatelt raha saab. Esimene valik tuleb teha kahe vastandliku põhimõtte vahel — rakendada saab kas riigikeskset või rahva-keskset (telekodude-keskset) finantseerimismudeli. Lisaks saab mõlemal juhtumil valida kas otsese või kaudse viisi vahel. Tulemuseks on neli toetuse eraldamise skeemi, millest ühte kasutame praegu. (Reklaamitulude küsimuse jätame esialgu mängust välja).

Riigikeskne kaudne finantseerimisskeem. Valitsuse ettepanekul eraldab Riigikogu avalikule ringhäälingule eelarvest iga-aastase toetuse. Toetus on natuke suurem või väiksem kui eelmisel aastal. ER-il on reeglina enam õnne kui ETV-l raha juurde saada. Ringhääling vindub ja kommertsialiseerub. Skeemi on rakendatud viimased kümme aastat, see on olnud eba-stabiilne, sõltuv poliitilistest tõmbetuultest ja *lobby*'st. Paljuräägitud idee eraldada toetuseks kindel protsent riigieelarvest või "riputada" ringhäälinguaktsiis mõne juba olemasoleva maksu külge (näiteks lisada elektri hinnale) kuulub samasse skeemi, nimetaksin seda umbes-loogikaks.

Riigikeskne otsene finantseerimisskeem. See on Kultuuriministeriumi läinud nädalal (vt. EPL, 14.07.) välja käidud idee. Seame sisse riigi tellimuse ETV

saadetele. Kultuuriministeerimi ametnikud ütlevad, mitu tundi ja milliseid saateid nad tellivad ja kui palju nad iga saateliigi pealt tunnist maksavad. Samas ei välista ametnikud, et riigi tellimusele võiksid konkureerida ka erakanalid. See on skeemidest halvim, sest idee lähtub väärtust arusaamast avaliku ringhäälingu olemusest ja rollist ühiskonnas. Viimane ei saa olla täitevvõimust sõltuvuses. Võrdlus ülikoolide rahastamisega on ebapädev, sest tegemist on põhimõtteliselt erinevate avalik-õiguslike subjektidega, pealegi otsustavad ka kõrgkoolid vast ikka ise oma õppekavade struktuuri ja sisu üle. Samuti võiks ministeerium lõpetada jaburuse, et avaliku ringhäälingu finantseerimismudelit pakkudes hakkab ta silmapilk kõnelema selle raha jagamisest erakanalitega.

Rahvakeskne otsene finantseerimisskeem. Klassikaline nn. loamaksu süsteem avaliku ringhäälingu teenuse eest tasumisel. Otsene maks teleriga leibkonna ehk telekodu kohta. Rakendatakse 31 Euroopa riigis. Eestis ei tule ilmselt kõne alla. Maksukoormuse tõstmine on ebasoovitav, inimeste maksujõud on väike, maksu kogumiskulud ja kaod oleksid väga suured. Võib tekitada probleeme rahusvähemustega. Uut maksumaksu oleks raske põhjendada, sest rahva enamik saab teleteenust seni tasuta (v.a. kaabeletelevisioon).

Rahvakeskne kaudne finantseerimisskeem

Avaliku ringhäälingu finantseerimise aluseks võetakse arvestuslik summa ühe telekodu kohta kuus või aastas. Arvutame — ETV ja ER summaarne toetus 2000. aastal ühe tele- ja neli raadioprogrammi loomiseks ja edastamiseks on 155 miljonit krooni; Eestis on ligikaudu 600 000 leibkonda, telekodu kohta teeb see 21,5 krooni kuus ehk 258 krooni aastas. Sellest summast edaspidi lähtuksimegi. Ringhäälingu nõukogu teeb valitsusele ettepaneku kinnitada eelseisvaks perioodiks (2–3 aastaks) toetussumma ühe telekodu kohta. See korrutatakse telekodude arvuga ja esitatakse Riigikogule. Riigikogu eraldatud toetust jagab ringhäälingunõukogu ETV ja ER programmide toot-

miseks ja arendamiseks. Järgmiseks aastaks küsisid ETV ja ER sellesse süsteemi ümberarvutatuna 29 krooni telekodu kohta kuus ehk 350 krooni aastas).

Miks otsustada telekodude, põhise süsteemi kasuks?

Esiteks on see lihtne ja selge põhimõte. Teiseks vastab see avaliku ringhäälingu vaimule, sest lähtub rahvast ja minimeerib ametnike rolli. Kolmandaks suurendab see ringhäälingunõukogu vastutust, kes, erinevalt kultuuriministeeriumist, ETV ja ER eest sisulist vastutust kannabki. Lisaks on skeem arusaadav ja võrreldav muude teenustega — võrrelge praegust 21,5 krooni telekodu kohta kuus kino- või teatripiletite või siis päevalehtede hinnaga. See süsteem on euroopalik, sest lähtub samast alusest kui loamaks. Lõpuks, kui just tahta võrrelda olemasolevaga — just see skeem on sarnane “pearahaga” hariduses — riik n-ö “tellib” igale telekodule ETV ja ER programmid, tagades seega igaühe vaba ligipääsu avalikule ringhäälingule.

Kuidas talitada reklaamiga, on küsimus omaette. Sisuliselt on ka siin kaks võimalikku teed juba ära proovitud — otsene (ETV müüb ise reklaami) ja kaudne (ETV reklaami ei müü, eraringhääling maksab talle loobumise eest osa oma reklaamitulust).

Sünnipäevajutt sai paljuski jälle rahast, sisuliselt aga vajadusest mõistlikult otsustada. Vaadake ettepoole. Loodetavasti tuleme 5 aasta pärast juulis kokku, et austada Eesti parimat telejaama ETV-d tema 50. sünnipäeval. Rahvas aplodeerib, sest Valitsus (Laar ja Kallas), Ringhäälingunõukogu (Sinissaar ja Kreitzberg), Kultuuriministeerium (Kivi ja Allikmaa), Riigikogu (Meri, Jürgenson, Lipstok), ETV ja ER (Urm ja Saarna) tegid juba ETV 45. aastapäeval lõpuks ühe targa otsuse. Ja veel, ärgem unustagem täna õnnitleda ETV töötajaid. Hulludest aegadest hoolimata on nad ikka teinud saateid, mida rahvas ootab, usaldab ja vaatab.

Eesti Päevaleht, 20. september 2000

TEISTE RAHA: RIIGI RINGHÄÄLING

Tõnis Palts, ettevõtja

Oskar Lutsu “Kevades” on Tootsi kaudu tuttavaks saanud sõnad “mis kinni ei jää, saab kinni löödud.” Populistidele ei jää kuidagi kinni, et eelarve raha on minu ja minu naabrimehe raha. See on neile võõras raha ning selle sihipäratu kasutamine on kommunism. Kuna see ei jää neile meelde, siis tuleb seda korrata, või Tootsi keeles kinni lüüa.

Kui pankurid võõra raha raiskamise pärast kinni lähevad, siis miks teised võivad sama asja eest oma pilte iga nelja aasta järel seintele kleepida? Miks mõned võivad poliitikuid kuriteole tõugata? Kuriteole ahvatlemine on samuti kuritegu, see on nagu laste prostitutsioon. Poliitikud on nagu lapsed, neid on kerge kunstimuseumistidel ja ETV-istidel valijate

häältega ähvardades vastu nende enda tahtmist Kaera-Jaani tantsima panna.

Autos mängib mul mõnikord Raadio 2, mõnikord Kuku Raadio, aga mõnikord hoopis mõni muu jaam. Tihti pole vahet, millist jaama ma kuulan, sest sisu on enamasti äravahetamisi sarnane. Raadiot kuulates tekib alati küsimus: mida annab Eesti Raadio maksujale rohkem kui Kuku Raadio või veel enam, kõik kommertsjaamad kokku?

LUGUPEETUD RINGHÄÄLINGUNÕUKOGU, kui teil oleks oma raha, kas te ostaksite 70 miljoni krooni eest kaupa, mida saab tasuta? Arvan, et ei ostaks. Aga miks te minu raha eest ostate? Kommunistlik valitsus teadis täpselt, mida rahvas vajab, ja nii sündis rahva raha eest näiteks Pirita tee Helsingi silla algus.

Eesti Raadio vaikselt sulgemisel ja funktsioonide üleandmisel kommertsraadiotele saaks ETV-le täiendavalt eraldada üle 70 miljoni krooni aastas. Tõenäoliselt saaks teenida mõne kaubamärgi erastamise pealt. Peale selle muutuks konkurentsikeskkond terveks. See jama on kestnud juba kümme aastat ja võib veel kesta kümme aastat. Kokkuhoid oleks miljardi krooni ringis ETV kasuks.

Mäletatavasti ütleb õpetaja Laur Tootsile: “Kui sa just nii palju ei saa (õppida), kui üles on antud, pole viga ... Peaasi: kui sa õpid, niipalju kui seda ka on, siis püüa hästi õppida.”

Ringhäälingunõukogu, kui te ei suuda rahastada kahte avalik-õiguslikku ringhäälingufirmat, siis rahastage ühte, aga rahastage hästi ja rahastage nii, et ta ei soperdaks reklaamiturgu, vaid jäta jälje Eesti kultuuri ja rahvuse arengusse.

Kommertstelejaamad on valmis maksuma reklaamist loobumise maksu vähemalt 50 miljonit aastas. Koos senise eraldusega oleks siis ETV-l kokku 200 miljonit krooni aastas kulutamiseks. ETV peadirektor Aare Urm, kas 200 miljoniga saaks televisiooni teha? Või on ikka vähe?

Muidugi, keskpäeval, kui keegi telekat ei vaata, tahetakse saateid teha, saatekeskuse piibud põhja lasta keerata, nagu uus suurepärase kokkuhoiuplaan ette näeb, ning maksta saatekeskusele õhu kütmise eest, siis võib ka miljardi aastaga ära kulutada.

Kõigepealt tuleb vaadata, mida tasuta ei saa ehk mida kommertstelejaamad ei edasta ning mida maksujaks vajab. Parimal juhul moodustab see 20% tänase ETV programmist. 200 miljoni eest saab teha ja edastada 4–5 tundi omatoodangut päevas. Nii palju peabki ETV päevas saateid edastama.

Kui programmi lühendada neli korda, saab vähemalt kaks korda paremaid saateid teha sama raha eest. Parematel saadatel on erakordne tähtsus, kuna ETV olulisus on oma originaalsaadetes. Viimased annaksid tööd vaimueliidile ja kultuurieliidile ning aitaksid kaasa meie rahvuslikule järjepidevusele. See tähendaks, et maksumaksja maksaks läbi ETV rahvuskultuuri edendamise eest.

Kõik need saated saaks osta produtsentidelt, kaasa arvatud uudised, mis on võimalik tellida konkursi korras. ETV-s võiks töötada paarkümmend inimest, kes telliksid vaid kindlate reeglite järgi saateid. Vaata imet ja jälle tekib rikkust õhust nagu õndsas 1997. aastal — suured ETV majad saab maha müüa või välja rentida. Päril hea koha peal teised. Oletan, et 20 miljonit krooni renti saaks aastas küll.

MINU MEELEST ON ETV-I PAPPI NII PALJU, et võiks Kopli kodututele lastele ülejäävast rahast rajada Toomas Lepa nimelise SOS lasteküla. Maksumaksja, kuidas nimetada selles olukorras minult ja sinult raha juurdeküsimist? Naabrimees, tuntud Eesti äriimees, nimetaks neid küsijaid kaabakateks ja väljapressijateks.

Nagu museumistidel, on ka raadio-raiskajatel kõva vastuargument: kui me ei kuluta mõttetult raha, siis oleme Euroopa ainuke riik, kes nii teeb ning mine tea, mis meist arvatakse.

Euroopas ei olnud ka kombeks valuutakomitee süsteemi ja iseseisvuse väljakuulutamine Nõukogude Venemaa süleluses. Kui Eesti Raadio töötajad võtavad nüüd sulle kätte, siis ärge unustage, et Euroopa kultuurrahvad ei proovi oma vanureid ülal hoida 1500 krooni eest kuus. Kunstimuseumi rajamine Kadrioru ja ETV-le lihtsalt niisama raha lisaks andmine on leivaraasu äratõmbamine vanurite käest. Kultuurne inimene nii ei tee, isegi mitte kultuurne kommunist.

Postimees, 31. oktoober 2000

SAAGU AVALIK RINGHÄÄLING

Rein Lang, meediaettevõtja

Kolmsada tuhat inimest jääb ilma oma lemmikraadiojaamast! Laiad massid nõuavad klassikalisele muusikale Eesti riigilt oma programmi! Kivi ja Allikmaa seebiks! Kaval endine kommunistlik noor Lang plaanib oma majanduslikes huvides eesti kultuuri

alustalaks oleva Eesti Raadio hävitamist! Need on mõned pealkirjad eelmise nädala meediast.

Vaatamata kuulumisele samasse erakonda ministriga, ei ole ka mina kultuuriministeeriumi poolt valitusele esitatud Eesti Televisiooni mudast väljatõm-

bamise kavaga nõus. Leian, et see on ebaprofessionaalne ja teostamatu.

Esitan alljärgnevalt oma nägemuse, milline peaks olema 1,5 miljoni elanikuga Eesti Vabariigi avaliku (inglise keeles *public*) ringhäälingu alus.

Loome sihtasutuse

Avaliku ringhäälingu olemasolu õigustuseks on julgeolekulised ja kultuurilised tegurid. Neist esimesse kuuluvad tegurid tingivad minu arvates avaliku ringhäälingu ülesannete andmise Eestis ühele institutsioonile.

Kultuurilisi funktsioone saaks edukalt täita ka riikliku tellimuse korras erastruktuuridelt. Selleks pole tarvis mingit omaette juriidilise isiku pidamist.

Kui juba institutsioon, siis mis vormis? Arvan, et optimaalseim variant oleks sihtasutus, mille asutajaks oleks riik. Kogu avalik-õiguslik süsteem on ennast piisavalt kompromiteerinud, kuna meie õiguskultuur ja poliitiline seis ei võimalda vastu võtta avalik-õigusliku isiku tegevuseks vajalikku seadust.

Just selle seaduse puudumine on juba üheksa aastat kestnud permanentse sõjaseisukorra põhjuseks. Kasumit mittetaotlev sihtasutus võtaks ilmselt maha ka mõne tegelase hirmu hiiliva erastamise ees.

Sihtasutus Eesti Rahvusringhääling (ERR) võiks koosneda ühest telejaamast ja kahest raadiojaamast. Ühised oleksid administratsioon, tehnoloogiline teenistus, finants-, õigus- ja personaliteenus, aga samuti väliskorrespondendid, analüütilise ajakirjanduse keskus ja arhiiv. Võibolla ka sporditoimetus.

Oleks minu tegemine ja tahtmine, võtaksin selle sihtasutuse juurde ka sümfooniaorkestri ja kammerkoori. Olen veendunud, et sedavõrd väikeses riigis muusikakultuuri ja ringhäälingu lahutamine oli viga ja see tuleks parandada.

Uus telejaam toodaks ise ainult uudiseid ja veidi telepublitsistikat. 80% programmist ostetakse hanke korras nii oma- kui välismaistelt tootjatelt.

Raadios on sisseost palju raskem, seepärast töötaks ka raadio poolel inimesi rohkem kui telejaamas. Raadiojaamadest üks oleks eestikeelne ja ma arvan, et selle programm võiks sarnaneda Soome YLE Ykköneni programmiga.

Teine oleks võõrkeelne. Lisaks venelastele elavad siin ka soomlased, ukrainlased, poolakad, britid ja kesiganes. Ka neil on õigus avalikule teenusele, sest nad maksavad riigile makse.

Ilma koori ja orkestrita töötaks uues institutsioonis umbes 200–250 inimest. Koos muusikutega umbes 350.

Eestlane haarab kellu järele

Kuhu see värk siis ehitatakse? Arvan, et suurt midagi pole vaja ehitada. On kaks varianti. Esiteks, koondada kogu tegevus selleks ehitatud vanasse raadiomajja Kreutzwaldi tänaval.

Seal on olemas kõik vajalikud stuudiod (sh ka klassikalise muusika salvestamiseks ja miks mitte ka kontsertettekanneteks). Samas vajab ERR suurt parkimisvõimalust ja see on kesklinna kallid.

Teine võimalus on kolida Tallinna teletorni juurde Kloostrimetsas. See nõuaks ümberehitusteks ja uute ruumide rajamiseks oluliselt suuremat alginvesteeringut, kuid oleks perspektiivis ilmselt odavam ja otsustarbekam. Kloostrimetsaga oleks kiire, sest saatekeskus on erastamisjärgus.

Ma asutaks selle sihtasutuse nullist. Uue rajamine on alati lihtsam kui vana restaureerimine. Restaureerime me ikka selleks, et säiliks midagi väga väärtuslikku. Mida väärtuslikku on ERIs ja ETVs kui firmades, ma ei tea. Milleks siis raisata miljoneid ja aega surnud institutsioonide reanimeerimisele.

Kas uus ringhääling oleks rahvale odavam kui praegune? Kui tahta taset, siis mitte. Kuid see võimaldaks rahva raha kasutada avaliku ringhäälingu sisuliseks tegevuseks, mitte katkiste torude parandamiseks ja palga maksmiseks inimestele, kelle tegevus praegu ei loo mingit sisulist väärtust.

Miks see plaan ei sobiks? Ilmselt ei ole riik nõus tunnustama kaotust ja püüab, maksu mis maksab, reanimeerida majanduslikus surnukuuris lebavaid majandusüksusi. Ühe surnu ja teise koriseva kehandi liitmisel ei teki elutervet organismi.

Teiseks on teatud kamba huvi avalik-õiguslikuks reklaamiga sahkerdamiseks niivõrd suur, et määratuse säilitamise nimel võib tellida ka “suhtekorralduskampaania”, mille põhiliseks argumendiks on solgiämber ja labane populism.

Kolmandaks, vastutustundetute poliitikute huvi avaliku ringhäälingu suhtes pole mitte rahva, vaid omaenese tuntuks tegemise huvi. See seab aga olulisi takistusi pragmaatilistele lahendustele.

Ah jaa, reklaam! Kui eesmärgiks on institutsiooni rahastamine, tuleks reklaami müüa. Kui eesmärgiks on avaliku teenuse osutamine, oleks see mõttetu, sest need kaks asja on paraku turumajanduslikus vastuolus.

Sirp, 3. november 2000

RINGHÄÄLINGU MÕTTEST

Mihkel Mutt

Viimasel ajal on avalik-õigusliku ringhäälingu probleemid taas üleval. Teisipäevast Postimeest lugedes tundsin, et võin üks kord Rein Langiga ka nõustuda (kui jutt on kultuuriasjadest). Sain temast aru nii, et meie ringhäälingu kohmakavõitu paljukanalisuse asemele tuleks luua koordineeriv keskus, midagi sihtasutusest, mis ise toodaks vaid uudiseid, põhiliselt aga tegeleks saadete tellimisega ning programmi kokkupanemisega. See on täiesti tervemõistlik idee. Tellida tuleb sealt, kust saab paremini! Just, nõnda on kaasatud ka see probleemipuntra aspekt, millest justkui vaikitakse. Kõik need aastad on jõrutud pea ainult kas majanduslikust või siis halduslik-õiguslikust küljest. Kust peaks tulema raha ülalpidamiseks ja kui suur oleks ühendamise tagajärjena kokkuvõtteid, teisalt vaadatakse alluvus- ja omandisuhteid.

Samas jääb nagu täiesti kõrvale kõige tähtsam kogu selle värgi juures: kas ja miks ning kellele on niisugust ringhäälingut vaja? Mis peaks olema programmide sisu, et need oma olemasolu õigustaksid? Kelle vajadusi on need kutsutud rahuldama?

Kui, siis on mainitud riigi vajadusi, mina sõnaksin praegu lähtuda isiksusest. Ringhäälingut oleks vaja inimestel, keda ajavad öökima tümps ja lääge retro segamini raadiomängude ja lameda reklaamiga. See on ringhääling maa soolale. Ja tean päris kindlalt, et haritlasele on see suhteliselt ükskõik, kust ta kuuleb intelligentset raadiot või näeb haritud TV-d — era- või avalik-õiguslikust jaamast. Ta ei ole naiivstiihiline sotsialist ega ka etatist, et automaatselt eelistaks riigistruktuuri tekitatud programmi või oleks valmis teema sellele hinnaalandusi, kuna see on “tema armsa Eesti riigi toode”. Need ajad on möödas.

Ma pole ka sekunditki arvanud, et vähemalt paar meie era- (või raha)kanalit ei suudaks toota kultuurse inimese vajadusi rahuldavaid saateid. Muidugi suu-

daks. Sest seal ei tööta üksnes mingid lamelaubad, vaid intellektuaale ja kunstiinimesi, kes peavad endale leiba teenima sellega, mille eest publik on nõus maksma.

See seltskond toodaks tõeliselt häid saateid võib-olla paremini ja igal juhul kiiremini ja odavamalt kui riiklikud struktuurid. Aga praegu ei pole neil motiivatsiooni niisugust programmi eetrisse lasta. Pole piisavalt rahakaid kuulajaid.

Seepärast ma oleksin vastu põhimõttele anda praeguse avalik-õigusliku ringhäälingu funktsioonid mehhaaniliselt üle erakanalitele. Siis tekiks tohutu segapuder ning vastuolu vahendite ja eesmärgi vahel ning lõpptagajärg oleks hoopis kollasem kui meie ajalehed.

Aga riigi (avalikkuse) püsti pandud keskus, kes tellib erategijatelt, tundub kui kaunis kirik keset küla. Ainult ... Siin luuravad omad ohud. Ma saan aru, et Langi ja paljusid teisi on häirinud senise avalik-õigusliku puhul see, et viimase kaudu saavad võimul olevad poliitikud *lobby* teha, tasuta enesereklaami jne. Aga kuidas oleksid asjad kujuteldavas sihtasutuses? Kes otsustab, mida too siiski tellib? Ka sihtasutuses saaksid loodetavasti olema nõukogu, juhatus ning toimetajad. Kes sinna tegelasi määrab? Kes määrab, kui palju programmimahust hakkavad saama kingsepad, kui palju raamatukirjutajad, kui palju muulatajad ja teised tähtsad sotsiaalsed grupid? Ja mis kõige olulisem, kui palju saab sel sihtasutusel olema raha, et osta häid programme ja et ei tekiks kiusatust “kõrvalt teha”? Kas ei meenuta visandatav sihtasutus nende probleemide poolest juba natuke praegu eksisteerivat avalik-õiguslikku ringhäälingut? Ma arvan, et mingil kujul jäävad need probleemid igavesti. Aga nad jääksid palju pehmemal kujul ja kogu süsteem saaks puhastatud ja optimeeritud.

Sirp, 1. detsember 2000

ANEKDOODIKS MUUTUV NARRATIIV

Mihkel Mutt

Riigikogu otsus teha ringhäälingule täiendav rahasüst on taas pingeid kruttinud. Ikka seoses ETV-ga (ka järgnev jutt puudutab ainult seda). Kohuvatest dispuutidest jääb teiste kõrval meelde üks argument. See väljendub kas asjaosaliste endi hirmus, et ETV kaotab või ongi kaotanud turuliidri rolli. Või kõlab see oponentide hurjutustes, et kuigi ETV-sse pumbatakse

üha uut raha, ei paista see ennast õigustavat, sest viimaste küsitluste järgi ETV ongi langenud vaatajate arvult tahapoole TV 3-st. Näiteks esmapäevases Postimehes kirjutas Mart Kadastik: “... tekib küsimus, kas ETV programm on tõepoolest väärt rohkem kui kolme erakanali saated kokku? Vaatajauuringud seda küll ei kinnita.” Iseenesest täiesti aktsepteeritav

tõdemus, aga põhimõtteline kriteerium selle tuvastamiseks äratav kahtlust. Ikka see vaatajate arv kui viimase instantsi argument! Ma ei kavatsen kaugelgi öelda, et see üldse tähtis ei ole. Lõppeks on televisioon juba loomuldasa laiema publiku jaoks mõeldud kui näiteks mõni nišiajakiri. TV on alati ja kõikjal olnud suhteliselt massiline kanal, sest selle tegemine on kallis. Ei kujuta hästi ette spetsiaalse programmi tootmist niisuguse auditooriumi tarvis nagu meie kultuuriväljaannetel, vähemasti mitte Eesti riigi praeguse majandusliku olukorra juures. Aga nii intellektuaalsest programmist nagu need meie legendaarsed kultuuriväljaanded, pole ju keegi rääkinudki.

Vaatajaetabelite tähtsus on pigem psühholoogiline. Esimene, teine kolmas ... tegelikult on vahed suhteliselt väikesed, suurusjärgus mõnikümne tuhat. Teisiti see ei võigi olla, sest ega osa või nende summa saa ju olla suurem tervikust! Ja pole karta, et need vahed väga suureks paisuvad. Inimeste harjumuse jõud on suur. Nii näiteks on enamik sõnavõtjaid mõõnnud, et kuigi AK pole ehk suveräänselt parim uudisteprogramm, on ta ikkagi kõige populaarsem. Nii et ohtu, nagu võiks ETV vaatajaskond kokku kuivada näiteks kümne tuhandeni, ei saa tõsiselt pidada.

Võtame selle taustal palju vaieldud reklaami — sõltuvussuhtes vaataja ning rahaga. Ega siis keegi ei vaata telekat reklaami pärast. Kuigi reklaam on ka kunst, klõpsutab suur hulk inimesi teleka kõrvalkanalile või läheb WC-sse, kui kahekümnes kord sama klippi näidatakse. Olen kindel, et kui reklaam ära jätta, siis võiks kanali vaadatavus vaid suureneeda. Mis siis juhtuks? Tegijatele tuleks vähem raha sisse. Milleks seda raha nii palju vaja on? Kas see jagatakse vaatajate vahel laiali? Avalik-õiguslik televisioon kui tohutu rahvakapitali aktsiaselts? Muidugi mitte. Raha on tarvis Suureks Kanaliks.

Arvan, et see kontseptsioon on aegunud. Totaalse grandioosse ETV peaprogrammi säilitamine, kus oleks kõigile kõike, on kui mammutid või saurused, nagu Austria-Ungari või Nõukogude Liit. Säärast "igapäevane midagi" TV-d ei peaks riik tegema, rahva meelt

lahutavad ja tema soove "intelligentsete molekulide" järele dirigeerivad ülejäänud kolm programmi niigi.

Eelmainitud Mart Kadastiku loos nagu paljude teistegi omades on nenditud asjaosaliste selgusetust, mida õieti tahetakse. Sellest johtub tõsisid arusaamatusi. Kaheldav, kas ETV uus juht ametit vastu võttes teadis, mida ta hakkab täpselt tegema. Mul on tõsine tunne, et mõni viimasel ajal esile kerkinud juht subjektiivselt täiesti ausalt ei taju oma eelmise ja praeguse ameti spetsiifika teatud erinevusi. Ükskõik, kas siis juhtides linnatäit inimesi või meediakanalit. Ja keegi kõrvaline ei ütle ka, kuna ei tea isegi. Arvan, et kõnealusel juhtumil on selgusetuse otseselt seotud Suur-Televisiooni ideest kinnihoidmisega.

Vaatajaskonna fetišeerimine on nonsens. Kas siis tõesti ei ole mõõdukas hulk haritumaid, mõtlemisvõimelisemaid ja mingilgi määral sotsiaalselt aktiivseid vaatajaid enam väärt kui suure arvu lihtsalt potentsiaalsete kaubatarbijate omamine? (Kui näiteks Sirbi tellijaskond kasvaks paarikümne tuhandeni, läheksin väga rahutuks, kuna midagi oleks lehe sisuga ilmselt viltu). Fetišeerijad poleks nagu midagi kuulnud arvamusi liidrite olemasolust, massist ja eliidist, kogu tänapäevase ühiskonna sisemisest hierarhisest ülesehitusest.

On täiesti loomulik, kui sedaviisi mõtleks erakanali omanik, sest tema toodab tulu ja (üldjuhul, on siingi erandeid) lollid vaataja kroon on talle täpselt sama kallis kui targa vaataja kroon. Aga niimoodi ei tohiks arutleda maksumaksja raha eest ülalpeetava meediakanali liidrid. Seal on tegemist teiste väärtustega. Nii et pole häda midagi, kui ETV oleks vaadatavuselt ka kolmandal või isegi neljandal kohal.

Tuleks esmalt maksta võlad ja alustada puhtalt leheküljelt. Siis aga (kasvõi "osa voodikohti vahepeal tühjaks jättes") jätkata olemasolevate riiklike vahendite piires põhimõttel parem vähem, aga paremini. Mitte Arte-taolist kultuuriprogrammi, vaid TV-d mõtlemisvõimelisele inimesele. See on võimalus vältida andekdoodiks muutumist.

Postimees, 2. detsember 2000

KERJUS VÕI PRIISKAJA

Andres Kuusk, uudisteprogrammi peaproductsent

Hea tava kohaselt ei halvustata avalikult oma konkurenti. Telemaastikul kahjuks see reegel ei kehti. Senikaua kui ETV käes on lõviosa televaatajatest, ei viska meie materdajad malakat käest.

Diskussioon avalik-õigusliku meedia vajadusest on Euroopas läbi vaieldud aastakümneid tagasi, samuti nagu tõsiasi, et odavat televisiooni ei ole olemas. Mõttetu on vastandada avalik-õiguslikku meediat kommertstelevisioonile, kuna tegemist on täiesti erinevate toodetega, mil mõlemal on oma nišš.

ETV ei näita loodetavasti kunagi kõige magusamal eetriajal sõjaprintsess Xena seiklusi ja erakanalid ei tee iganädalast välispoliitika programmi. Üks kanal on rangelt konservatiivne, teine lubab sisse rohkem kollast värvi ja meelelahutust. Sellest lähtuvalt kogub kommertslik TV reeglina rohkem vaatajaid, avalik-õiguslik on aga arvamusi liidrid. ETV uudisteprogrammi käes on endiselt mõlemad positsioonid, ehk on hoopis siia see koer maetud. ETVd on populaarne kiruda, aga kell 21.00 on kõik teleri ees.

Kui palju maksab AK?

Lahingus ETV vastu on sageli sarjatud uudiste eelarvet, seda koguni ringhäälingunõukogu koostumist. Erinevalt üldlevinud arusaamast ei koosne ETV uudisteprogramm pelgalt “Aktuaalsest kaamerast”. Lisaks “Brauserile” ja “Välisilmale” on meie toota ka “Agenda” ja “Avatud toimik”.

Pealinna kõrval töötavad korrespondendipunktid Valgas, Saaremaal, Pärnus, Tartus ja Ida-Virumaal, ainus väliskorrespondent on praegu Moskvast. Kokku toodab uudisteprogramm sel aastal 410 tundi programmi kolmes keeles, see on suurusjärgu võrra rohkem kui erakanalitel.

Vaataja on näinud erisaateid Kosovost Hiina ja Põhja-Iirimaani ning valimisi Soomest USA-ni. AK oma kaamera ees on seisnud Gerhard Schröder, Vladimir Havel, George Soros ja veel kümned maailma suurkujud.

AK on teinud otselülitisi Tartust ja Valgast Brüsseli, Moskva ja New Yorgini. Kõige selle tootmiseks kulub käesoleval aastal ca 18 miljonit krooni, mis teeb ühe minuti hinnaks 700 krooni, see on omalaadne Euroopa rekord.

Õeldakse, et erakanalid teevad odavamalt, aga kas ikka teevad? Kõigepealt räägitakse nende puhul tõenäoliselt ainult palkadest ja informatsiooni ostust, kõik muud kulud — elekter, haldus, arhiiv, tehnika, IT jne — näidatakse kusagil üldkuludes. Selle skeemi järgi on telejaam aastaid suures kahjumis, aga uudistekulu on vaid mõned miljonid. Lihtne loominguuline raamatupidamine.

Rääkides uudiste maksumusest võrreldavas kontekstis, tuleks ETV uudisteprogrammi summast lahutada osalemine EBU uudistevahetuses, koondamisrahad, kõik regionaalsed korrespondendipunktid, publitsistikaprogrammid, arhiiv, IT, “Kapital”, “Ilm”, vene AK, Moskva korrespondendipunkt ja kõik eriprojektid. Nagu imeväel jõuame samaväärse summani, kadunud on aga nii regionaalsus kui globaalsus, tippsaadetest rääkimata.

Kui eesmärgiks on toota ainult paari eestikeelset uudistesaadet Tallinnast, siis võib BNS-i uudiseid arhiivipildiga katta ka odavamalt kui viie miljoni eest. Kui aga eesmärgiks on kogu Eesti ja maailma sündmuste kajastamine euroopalikul tasemel, siis tuleb loobuda “Eesti liiga” mängimisest ja vaadata pisut kaugemale.

Hädavajalik oleks ETV Brüsseli korrespondendipunkti ja teksti-TV taastamine, samuti *online*-uudisteagentuuri loomine, toimetuse palgataseme korrigeerimisest rääkimata.

Ajal, mil Euroopa televisioonid digitaliseeruvad, vaieldakse Eestis summade üle, mis on võrreldavad mõne montaažikomplekti hinnaga.

Näiteid mujalt

Oktoobrikuu BMFi uuringute kohaselt on kümme Eesti vaadatuimat saadet toodetud ETVs, neist koguni seitse kohta kuulub kella üheksasele “Aktuaalsele kaamerale”. Nädalavahetusel jääb AK lähim konkurent vaadatavuselt maha kolmekordselt, seda aastal, mil uudisteprogrammi koosseis on vähenenud 17 inimese võrra ja eelarve kukkunud kümnendiku.

Võrrelda võib alati ja võrreldakse kõikjal. Ka põhjanaabritel on kombeks kõrvutada YLE ja MTV 3 uudiseid, kuid keegi ei räägi sellest, et YLE uudiste eelarvet tuleks kujundada MTV 3 või Neloneni järgi.

Miks nii? Aga sellepärast, et see ei ole üldse oluline. Jolo pantvangikriisi ajal resideeris YLE Pekingi korrespondent Manilas, Nelonen ei suuda seda endale ilmselt veel aastaid lubada.

See on aga tema omanike, mitte riigi küsimus. Loomulikult toodab Nelonen uudiseid odavamalt, aga temast ei saa kindlasti lähema kümne aasta jooksul arvamustliidrit. Ka MTV 3 on kade YLE TV 1 peale, kuna neil on ainult seitse väliskorrespondenti, YLE-l aga 11.

Liitsalt Soome riik on seadnud endale põhimõtte, et avalik-õiguslik ringhääling on rahvusliku uhkuse küsimus. Eesti alles kõhkleb.

Postimees, 11. detsember 2000

ETV TULEB ERASTADA

Silver Meikar, TÜ majandusteaduskonna üliõpilane

Segadused avalik-õigusliku televisiooni ümber on teinud paljud rikkaks, edukaks ja tuntuks. Mis saab olla selle vastu, kui inimestel hästi läheb? Ebaõiglane on aga see, kui see toimub teiste arvelt.

Paraku tundub, et raha ebaotstarbekas kasutamine ja kõrvale kantimine jätkub ka edaspidi. Ainuõige lahendus ligi kümme aastat kestnud raiskamisele oleks ETV erastamine.

Abstraktne avalik-õiguslik

ETV järgmise aasta eelarve on umbes 160 miljonit. Otseselt maksab maksumaksja sellest kinni 100 miljonit krooni. Lisanduvad ebaõiglasest konkurentsist tingitud kahjud.

Tulemuseks on abstraktne “avalik-õiguslik” televisioon, mis peaks eesti kultuuri arendama ja rahva

huvide eest seisma. Tundub aga, et avalike huvide kaitsmise asemel toimub teatavate gruppide erahuvide kaitsmine — nii majanduslikus kui poliitilises mõttes.

Kas erateleviseionis puudub uudistel sisu, nagu väidab Andres Kuusk (PM, 2.12.)? Kahtlen. TV 3 “Seitsmeseid uudiseid” ja ETV “Aktuaalset kaamerat” vaadates ei ole olulist kvaliteedivahet — vähemalt mitte kümnete miljonite eest.

Majanduslikus mõttes muutuks erastamisega päris palju — vabanenud raha saab suunata kriisikolletesse, kus seda märksa rohkem vajatakse. Televaatajate seisukohalt aga vähe — erateleviseioon on edukalt tõestanud oma suutlikkust originaalprogramme luua ja meediateenust pakkuda.

Kui siiski leidub saateid, mille tootmist erasektor enda peale võtta ei taha, saab riik osta erakanalilt eetriaega ning sisustada selle oluliste originaalsaade-

tega. Selline süsteem on kehtivast kümneid kordi odavam.

Mis aga veelgi olulisem — lõpeb raha ebaots-tarbekas investeerimine ja turu solkimine.

Uhkus ja avalikud huvid

ETV-le kulutatud rahasummade eest saaks ehitada suure osa Pärnu haiglast, finantseerida kümneid aastaid olümpiamängudel osalemist või renoveerida mitu koolimaja. Kas need ei ole avalikud huvid?

“...avalik-õiguslik ringhääling on rahvusliku uhkuse küsimus,” arutleb Soome näite põhjal Kuusk. Kas me peaksime “uhkuse” eest nii paljudest asjast loobuma?

Postimees, 13. jaanuar 2001

MIDA TEHA EESTI T(TELE)VISIOONIGA?

Hagi Šein

Mida teha Eesti Televisiooniga (ETV) pole sugugi tähtsam küsimus, kui see, mida teha televisiooniga Eestis üldse? Need kaks asja on sedavõrd seotud, et muuta vaid ETV-d ja arvata, et eratele võiks seejuures puutumata jääda, pole kuigi arukas. Telesektor Eestis on olnud kui mustkunstniku kübaratrikk, kus turumajandus ei toimi ja saateid tuleb kui küllusesarvest, ebaselge on vaid see, kas tegu on ime või pettusega.

Sellesse imesse uskumise eest on juba makstud kallist hinda. Telesektori 1999. aasta summaarne kahjum oli üle 110 miljoni krooni, ETV osa sellest oli kolmandik, eratelekanalite miinus oli üle 80 miljoni. Erakanalid on alati kahjumis olnud, ka 2000. aasta miinus on suur, ent heakene küll, see on välismaalaste raha. Aga ka ETV-d on aastaid rendatud võlgu ja see võlg on tänaseks üle 70 miljoni. Telesektorile vajalik rahapuu kidub, riigil on vähe ja reklaamiturg edeneb aastaga kukesammustki vähem. Eesti telemajandus on hullumeeses seisus, mida suudavad taluda vaid tõeliselt julged inimesed.

Sellest hoolimata oleme jätkuva visadusega praktiseerinud Eestis nelja suurt telejaama, teadmata, mis selle viletsusega peale hakata. Nii on juba kord

läinud. Kunagi tundus eetris ruumi küllalt olevat, täna ei taha enam ükski kanal naljalt tagasi astuda, põlegu või maa. Ainsana tuli sellest võiduajamisest rikkana välja Ringhäälingu Saatekeskus, aga selle pruudi panime me juba välismaalasele mehele ja matti tuleb sellele edastamismonopolile maksta üha enam. Viie aastaga on selgeks saanud üks — teles kulub raha üha rohkem, eesti saateid tehakse aga seejuures üha vähem. Suurem osa Eesti televisioonide eetrijast on eestikeelsete subtiitritega ingliskeelne televisioon. Pole just see, mida taheti ja loodeti.

Ent, *show must go on!* Nelja telekanali sõda reklaamirahade pärast mõjutab praegu juba negatiivselt kogu meediaturgu, raadio- ja pressireklaam kaasa arvatud. On ilmselge, et reklaamiraha on Eestis vaid kahe tasemel telekanali tarvis, kui sedagi. Kas need peaksid olema ETV ja üks erakanal? Või vaid kaks erakanalit? Küsimusele, mida selle kõige foonil teha ETV-ga, pole kuigi raske vastata — ETV tuleb muuta vaieldamatult riikliku, rahvusliku tähtsuse ja tähendusega ringhäälingu jaamaks.

Postimees, 19. jaanuar 2001

AVALIK-ÕIGUSLIK MÕISTATUS

Ilmar Raag, ETV juhatuse liige, programmitalituse juht

Üks mõistatus käib mööda Eestit ringi. Mis on avalik-õiguslik televisioon? See küsimus sobiks illustreerima

kõiki sotsiaalfilosoofia peatükke, kus räägitakse ühiskondliku kokkuleppe suhtelisusest.

Riigis, kus juba on lepitud, et inimesed on erinevad ja Riigikoguski parteisid rohkem kui üks, usutakse sellegipoolest, et meid kõiki suudab ühendada üksainus ja ainuõige avalik-õiguslik sõnum. Mis see on? Naiivsus? Populism?

Hetkeks lätete juurde

Eesti kuulub nende riikide hulka, kus on loodud isegi ministrium selleks, et teatud kultuurinähtusi edendada. USA-s ju teatavasti kultuuriministrieriumi ei ole, veidi kultuuri aga siiski.

Rahvuslik ringhääling Eestis saab oma esimese õigustuse hetkel, mil anname endale aru, et mõjuvaim osa Eesti meediast ei kuulu eestlastele. See ei tähenda, et välismaa omanike eestlastest esindajad ei tahaks "eesti asja" ajada. Küllap nad ajavadki, kuid enamasti ei ole see majanduslikult kasulik.

Nii väljenduvadki majanduslikud huvid ühel hetkel ka teatud tüüpi ideoloogiana. Ka kõige naiivsem inimene ei usu enam erapooletu meedia olemasolu Eestis. Veidi vähem on aru saadud, et vähemalt pool nendest juttudest, mida räägitakse avalik-õiguslikust programmist ja sõnumist, peidavad endas tegelikult soovi ümber jagada Eesti reklaamiraha liikumist.

Eesti kultuuripoliitika riiklikuks otsuseks on sel juhul olnud soov toetada sellist meediasõnumit, mida erakapital majanduslikel kaalutlustel ei tooda. Ainult et ikkagi jääb küsimus, millise sõnumiga on meil tegemist.

Kaks suurt viga

Arutluses nii kaugemale jõudnud, tehakse aga tihti suur viga. Tegelikult isegi mitu.

Kõigepealt usutakse, et avalik-õiguslik sõnum peaks olema kui seniilse vanaisa jutt vabariigi asutamisest. Normatiivne, selge moraalse hoiakuga ja nii põrgulikult igav. Just nagu avalik-õiguslik televisioon oleks üks neist linnukestest, mida on endale vaja patriootilise töö raames kirja saada.

Ometi on arenev ja muutuv niihästi meie riik kui ka arusaamine sellest. Järelkult peaks avalik-õiguslik programm olema pigem muutuste keskmes ja osa ühiskonna vastuolude vaidluste protsessist.

Nõus. Teoorias on see nii, kuid praktikas sellega vaevalt nõustutakse. Kui ETV näitab mingit veidigi vastuolulisemat saadet, siis võite kindel olla, et varem või hiljem tulevad pahased reageeringud, kus ei öelda, et saade oli halb. Ei, selle asemel öeldakse, et saade ei ole avalik-õiguslik.

Välja arvatud sotsiaaldemokraatlik tööpartei, on kõik teised eesti erakonnad kaevanud, et eelistatakse nende vastaserakondi. Mõni hea konkurent, kelle jaoks ETV vaadatavus on muretekitavalt kõrge (ikka reklaamiprobleem), nõuab viivitamatult avalik-õigusliku programmi näitamist, pidades selle all silmas

eelkõige sellist programmi, mida keegi ei vaataks. Mis on avalik-õiguslik programm?

Veä tegelik põhjus on soov defineerida muutu- matut ja ainuõiget avalik-õiguslikku sõnumit, mida kanal peaks riigimantrana päev päeva järel eetrisse laskma.

Avalik-õigusliku televisiooni tegelikult esmakri- teeriumiks on vaatavad ja alles seejärel nende huvidest lähtuv programm. Avalik-õigusliku televisiooni üles- andeks oleks olla ühiskonna tulipunktide keskel, nii et see kajastaks ka kõige dünaamilisemate kodanike vastuolulisi vaateid.

Martin Luther ütles kord, et eelistab piibli luge- mise asemel vestlust sõbraga, sest see aitab mõtetes selgusele jõuda. Mõnes mõttes võiks ka avalik- õiguslikku televisiooni võrrelda selle sõbraga, kelle mõtted ei pruugi alati olla tõesed, ent nad vähemalt aitavad diskussioonil liikuda.

Seega peab avalik-õigusliku televisiooni esimeseks kriteeriumiks olema tsiteeritavus ja vaadatavus ning mitte programmid, mida tehakse vaid üksikute tark- peade linnukese pärast.

Ebaefektiivne riigiettevõtte

Teine vastuoluline viga on eelduses, et riigi rahakotil olev ettevõtte ei peagi olema efektiivne. Iga eraette- võtte juht teab aksioomina, et töötajaid tuleb moti- veerida tulemusjuhtimise kaudu. Millegipärast aga arvavad mõned neist, et riigi ettevõtteid peaks juhtima nii, nagu seda tehti õndsas sotsialismiajal.

Sellisel suhtumisel saab olla kaks seletust: esiteks rahuldatakse nii Eesti riigile vastanduvate tarkpeade soovi riigi saamatuse arvel ironiseerida ja teisalt tä- hendab ebaefektiivsete riigiettevõtete toetamine sama sektori erafirmade konkurentsieelist.

Prantsusmaa kultuuripoliitikas räägitakse palju, kuidas üksvahe anti teatud teatritele ja filmimeestele riigi raha, ilma et oleks uuritud nende seost publikuga. Tulemuseks olid väga sügavad teosed, mis aga paraku läksid tühjadele saalidele.

Televisioon on veelgi kallim ega tohi mitte mingil juhul oma vaatajaga sidet kaotada. Nii paradoksaalne kui see ka ei ole, peab ka avalik-õiguslik kanal olema veidi sõltuv reklaamist. Sellisel juhul ei unustata oma vaatajat mitte mingil juhul.

Praegu, mil televisioon sõltub ainult fikseeritud riigitoetusest, kaob tal tegelik motivatsioon ennast vaatajaga suhestada. Selle lihtsa tõe eiramine tähendab, et mõni inimene ei ole Eesti 50 sotsialismiaastast mingit õppust võtnud.

Kui selle peale küsitaks, kas avalik-õiguslik tele- visioon ei lähe siis ainult kõige madalama nõudlusega seepide näitamise teed, siis võib vastu seada seadus- tatud nõuded ETV programmile. Sel viisil näitab ETV alati kindlal hulgal omasaateid, mille hulgas on niihästi kultuuri-, haridus- kui ka religioonisaated jne.

Teiste sõnadega peab avalik-õiguslik kanal juba fikseeritud programminõuete juures ometi püüdlema suurima võimaliku vaatajaskonna poole.

On üksikuid, kes nimetavad seda reklaamifaktori olemasolu ebanormaalseks. Sel juhul võiks Euroopa Liitu minnes alustuseks teatada, et näiteks Prantsusmaa ja Itaalia koos kuuluva RAI-ga esindavad anomaaliaid avalik-õigusliku ringhäälingu mõtestamisel. Jutt sellest, et reklaam Eesti avalik-õiguslikus meedias on ainulaadne väärnähtus õiglasel Euroopas ei pea muidugi mingit vett. Ärge uskuge neid valeprohveteid.

Eesti riigil on võimalik valida, kas pidada prioriteediks eraettevõtluse täiesti võrdset konkurentsi abso-

lutse liberalismi tingimustes või soosida teatud sõnumite selget esindatust meedias.

Me kõik nägime, mis juhtus, kui usuti, et ebaefektiivsete kolhooside asemel tagavad Eesti põllumajanduse õitsengu üksiktalud. Kui Tallinnfilm suretati välja, et väikefirmad saaksid lugematuid filme vorpida, oli tulemuseks Eesti filmiajaloo seni suurim langus. Kui...

P.S. Eelnev ei tähenda, nagu esindaks tänane ETV ideaali. Jutt on siiski eesmärkide seadmisest.

Postimees, 2. veebruar 2001

EESTI TELEVISIOON ÕIGUSTAB PRIVILEEGI

Raivo Suni, meediaüliõpilane

Avalik-õigusliku ringhäälingu asutamine Euroopas oli 1920. aastatel mõneti paratamatus. Ühelt poolt üritati sellega vältida USA kogemust, kus kümned raadiojaamad ummistasid eetri ja hakkasid üksteist segama. Teisalt oli raadio (hiljem televisiooni) asutamine selle alguspäevadel liialt kallis ja jõukohane ainult üksikutele suurtele kompaniidele, mis võinuksid hakata domineerima avaliku arvamuse üle ning kasutada seda ära oma erahuvides.

Tollased töösturid ja poliitikud üritasid luua organisatsioonilist vormi, mis oleks majandamiselt läbipaistev (s.t ei teeniks ühegi eraettevõtte ega poliitilise rühmituse huve). Sobivaimaks mudeliks peeti avalik-õiguslikku. Avalik-õigusliku ringhäälingu tegevust reguleeris riik — s.t riik otsustas finantseerimise skeemi ja pani paika tegevuspõhimõtted. Nende põhimõtete järgi pidi avalik-õiguslik ringhääling olema kogu ühiskonna teenistuses: kättesaadav kõigile selle riigi kodanikele, selle sisu pidi olema sõltumatu kõiki-dest era- ja poliitilistest huvidest ning olema mitmekesine ja suunatud võimalikult paljudele ühiskonna-kihtidele.

Selliste põhimõtete järgi toimis avalik-õiguslik ringhääling enamikus Euroopa riikides 1980. aastate alguseni, mil tehnoloogiline areng ja meediapoliitika liberaliseerumine tõid kaasa eraringhäälingu tekke.

Viimane asus võistleva esiteks professionaalide eest. Nende hoidmiseks pidid avalik-õiguslikud meediumid suurendama niigi suureks paisutatud kulusid.

Teiseks olid erakanalid efektiivsemad: nad suutsid väiksema koosseisuga toota suuremas mahus programmi kui avalik-õiguslik ringhääling, mis oli pikast monopoolsusest muutunud seesmiselt laisaks.

Kolmandaks olid erakanalid orienteeritud peamiselt meelelahutusele ja filmidele, tõmmates avalik-õiguslikult meediast ära suure osa auditooriumist.

Selles seisus esitasid neoliberaalid küsimuse: mil-
leks on vaja sellist meediat, mis neelab maksumaksja

raha, kui analoogset teenust võiks vaataja saada erakanalitest ka tasuta.

Säärane küsimuseasetus on muutunud aktuaalseks ka Eestis. Olukorra teeb veelgi keevalisemaks seik, et ringhäälinguseadus annab ETV-le õiguse saada raha lisaks riigieelarvele ka reklaamist.

Siin on aga nüanss, mille diskussioonis osalejad on jätnud kahe silma vahele — avalik-õigusliku ja eraringhäälingu ideoloogiline erinevus.

Eraringhääling jahib vaatajaskonda selleks, et müüa see edasi reklaamiandjatele. Avalik-õiguslik televisioon taotleb ühiskonnateadlikkuse suurendamist tasakaalustatud ja mitmekülge teabeesituse kaudu. Lisaks sellele peaks avalik-õiguslik meedia võimaldama info- ja kultuurivahetust vähemusgruppide vahel, kes oma väiksuses ei huvita kasumile orienteeritud erakanalit.

Võimalus saada raha nii eelarvest kui reklaamist on ETV privileeg. Kuid see on antud selleks, et ETV täidaks teatud kohustusi ühiskonna ees. Erakanalid võivad samuti keskenduda info-, klassikalise muusika, süvakultuuri- jm saadetele, kuid neil ei ole selleks kohustust.

Erakanalid konkureerivad ETVga küll auditooriumi suuruse, mitte aga mitmekesisuse pärast. Kui võtame näiteks nn *prime-time*'i, siis jäävad erakanalid ETVst maha oma programmi osas. Vaadatuimal ajal on ETV programmist umbes 70% kodukootud, Kanal 2 ja TV 3 puhul jääb aga eestimaiste saadete maht enamasti vahemikku 20–25%.

Erinevus ilmneb ka *prime-time*'il näidatavate žanrite võrdluses. Kui erakanalid kulutavad umbes kolmveerandi ajast mitmesugustele seriaalidele, näitab ETV faktisaateid (olemuslood, dokumentaalfilmid, probleem- ja kultuurisaated jms), mis uudistega kokku moodustavad umbes 60–65% *prime-time*'ist.

Need arvud lubavad oletada, et ETV õigustab oma privileegi. Ainult et Eesti tingimustes on see privileeg

veidi vägivaldne ning paneb erakanalid majanduslikult keerulisse olukorda, võttes neilt osa võimalikest tuludest.

Seega ei peaks Eesti meediadebatid keskenduma sellele, kuidas ETVd erastada või likvideerida. Vaa-

tajate ja ühiskonna huvides oleks ETV-le uue rahastamismudeli leidmine, mis erakanalite huve kahjustamata suudaks hoida ülal Eesti avalik-õiguslikku televisiooni.

Postimees, 14. märts 2001

RAHA JA RAHU EESTI TELEVISIOONILE

Mart Kadastik, Eesti Meedia juhatuse esimees

Urmas Ott on öelnud, et õnn ei seisa kunagi rahas, vaid selle hulgas. Näib, et Eesti Televisioon on õnneks vajaliku rahahulga riigieelarvest ja reklaamiturult leidnud. Igatahes ei ole ETV rahamured viimasel ajal tõusnud ajakirjanduse valveteemaks.

ETV õnnest annab tunnistust programmi arengi igas suunas. Nii nagu pööras eksperimenteeriv filmilavastaja Ilmar Raag pea peale Shakespeare'i "Hamleti", niisamuti on ETV uus programmijuht Ilmar Raag muutnud mitmeid arusaamu avalik-õiguslikust televisioonist. Kahjuks jäävad mõned katsetused väljapoole kultuuri ja kultuursuse piire.

Turg dikteerib?

Nõudlikum vaataja küsib nüüd, kas ETV-l on õigust raisata rahva raha vaimuvaesele meelelahutusele ajal, mil Eesti riik on sunnitud sulgema raudteeliine ja vähendama vastuvõttu kõrgkoolidesse. ETV juhid on väitnud, et pigem just vaesuse tõttu peabki avalik-õiguslik televisioon aeg-ajalt ka tühja-tähja tootma — et meeldida võimalikult paljudele, teenida võimalikult kõrgeid vaatajareitinguid ning müüa võimalikult palju reklaami.

ETV pingutusi on saatnud edu — veebruaris tõrjuti TV 3 liidrikoht. Hõisata oleks siiski ettevaatamatu, sest mida edukamalt võistleb ETV erakanalitega turu ja reklaamitulude pärast, seda kasinamaks jäävad tema lootused saada riigilt soovitud toetust. Ei ole just kõige kindlam tunne seista ühe jalaga ühes, teisega teises paadis.

Riik, mille ressursid jäävad alati piiratuks, võib ühel hetkel toetada üksnes esmatähtsate saadete (näiteks "Aktuaalne kaamera") tegemist. Ülejäänul tarvis teenigu edukas äriettevõtte ise raha. Või kui juba ausat turukonkurentsi kummardada, siis peaks ka võistlus riigitellimuse pärast olema avatud kõigile telekanaleile.

Rahastamine selgeks

Nõnda võib reklaamiraha püüdmisele häälestunud ETV lisaks oksale saagida maha terve puu, mille otsas ise istub. Seda on mõistnud ka need poliitikud, kes on

veendunud ETV kui avalik-õigusliku institutsiooni tänases asendamatuses.

Jaanuari keskel toimunud ringhäälingunõukogu, kultuuriministeeriumi ja telekanalite esindajate kohtumisel jäi kõlama seisukoht: 2002. aastast peaksid ETV ja Eesti Raadio olema reklaamivabad, lubatud oleks üksnes rangelt piiritletud sponsorreklaam (näiteks olümpiamängude ülekannete ajal). Põhimõtete täpsustamiseks moodustati töörühm.

Reklaamivastane hoiak ühendas nii kolmikliidu kui opositsiooni esindajaid, kõigi eesmärgiks oli tagada avalik-õigusliku ringhäälingu stabiilne, poliitikutest suvast ja reklaamituru riskidest sõltumatu rahastamine.

Kuidas niisugune rahastamismudel luua? Kõigepealt tuleks fikseerida lähemaks kolmeks aastaks summa, millega riik ringhäälingut toetab. Hagi Šein ja Marju Lauristin pooldavad mõõtühikuna nn teleperemaksu (üks kroon päevas perekonna kohta). See tähendaks riigieelarvest ringhäälingule umbes 250 miljonit krooni aastas tänavuse 175 miljoni asemel, millisele soovile on rahandusministeerium seni kurdiks jäänud ...

Vajaduste ja võimaluste lahknevus ei ole siiski ületamatult suur. Seda enam, et osa kulused aitaks katta erakanalitele kehtestatav loamaks. Sel kombel korrustuks ka erakanalite turg — üksi või ühinedes jätkaksid üksnes need, kes täidavad kohustusi.

Miks on nii lihtsana näiva rahastamisskeemi elluviimine takerdunud töörühmade tasandile, nagu on juhtunud kõigi varasemate algatustega? Ühelt poolt pidurdavad tegutsemist äärmuslikud nõuded ETV kohe laiali saata või erastada. Kuivõrd kõik Eesti poliitilised jõud (v.a Reformierakond) on radikaalsed variandid ühemõtteliselt välistanud, siis teeniks peale sunnitud erastamisarutelu eelkõige nende huve, kes ei taha midagi muuta.

Need, kes tõepoolest soovivad muuta ringhäälingu rahastamist selgemaks, kauplevad aga täna pigem võimu üle — kes peaks olema töö tellija?

Kultuuriministeerium näeb riikliku tellijana iseenast — ministeerium tahab tunni täpsusega ETV-le ette kirjutada programmi (nii ja nii palju haridussaateid, lastesaateid, kultuurisaateid jne). Ringhäälingunõukogule on täitevõimu sekkumine programmi kujundamisse vastuvõetamatu, isegi kui

ministeeriumi ametnikke kannustab siiras tahe kasutada rahva raha efektiivsemalt.

Ehkki läinud aastate kogemused ei ole andnud usku ringhäälingunõukogu oma võimesse esindada maksumaksjate huve, tuleks ometi just talle anda võimalus vigadest õppida. Ministeeriumi kontroll riikuse hoopis fundamentaalsemaid põhimõtteid demokraatiast ja ajakirjandusest.

Poliitikute ja ametnike kestev kaiked on andnud mänguruumi nendele ETV töötajatele, kes meelsamini ujusid edasi reklaami ja sponsorluse sogaes vees. Aastate jooksul on ETV reklaamiosakonnast välja astunud hulk rikastunud mehi. ETV-le on jäänud vaid võlad.

Kuid ka ETV loomingujuhtidele ei ole rahastajate läbipaistvus olnud vajalik — selgem vastutus sunnib kehtestama selgemaid kriteeriume avalik-õigusliku televisiooni programmile. Ilmselt erineksid uued ootused ETV juhtide tänastest eelistustest.

Ebamugavad küsimused

Olukorras, kus ETV ei peaks enam flirtima reklaamiturul ega ajama iga hinna eest taga reitinguid, võib ringhäälingunõukogu hakata ETV juhtidele esitama senisest ebamugavamaid küsimusi.

Näiteks: miks enam ei tehta telelavastusi? miks ETV kasutab nii harva oma tõelist rikkust — arhiivi? miks me ei näe ETVs Eesti ajalukku tagasi vaatavaid publitsistikasaateid? Nendel saadatel, mida ükski erakanal ei suuda järjepidevalt toota, oleks kindlasti suur ja tänuväärne vaatajaskond.

Võibolla nurjunuks katse määratleda avalik-õigusliku ringhäälingu asend Eestis selgi korral, kui reklaamirahast ahvivaimustusse sattunud ETV poleks ise vaikelu rikkunud. “Paaviani sündroomi” (psühholoog Tõnu Otsa iseloomustus, PM 13.03.) põdeva avalik-õigusliku ringhäälingu jätkamist on raske aktsepteerida ka muidu erimeelsetel poliitikutel ja riigiametnikel.

Eesti Päevaleht, 27. märts 2001

KAS SIIS SELLE MAA TELEVISIOON ...

Ilmar Raag, ETV programmidirektor

Miks peaks ettevõtja raha kulutama kodumaise telesarja tegemiseks, kui välismaalt saab selle 10 korda odavamalt.

Enam-vähem kohe, kui reklaam televisiooni jõudis, tekkis ka unistus reklaamivabast televisioonist. Seda tunneb ja teab nüüd ilmselt igaüks, kelle televiisorivaatamist on katkestatud kõige huvitavama koha peal mõne nõmeda reklaamiga.

Unistus reklaamivabast televisioonist ei tähenda seejuures mitte väikese 3%-se vaatajaosaga Ameerika avalik-õiguslikku tüüpi haridus- ja kultuurikanaleid, vaid lihtsalt “normaalset” televisiooni ilma tüütute reklaamipausideta. Paraku vajab televisioon finantseerimist. Paraku vajab ka kõige õilsam idee finantseerimist.

1999. aastal moodustas reklaam RTVE (Hispaania) eelarvest 80%, RTE (Iirimaa) 71%, TV 2 (Taani) 67%, ORF (Austria) 50%, RTP (Portugal) 40%, RAI (Itaalia) 37%, France 2 (Prantsusmaa) 36%. ETV on sellel maastikul selgelt keskmiste seas.

Loomulikult on ka Euroopas reklaami vastu välja astunud, kuid veel olulisemaks peetakse siiski rahvuskultuuride arendamise ideed, mille tõttu prioriteediks on alati olnud avaliku sektori kanalitele piisava raha leidmine. Rõhk on pandud sõnale “piisavalt”, sest meediamastikule vajaliku mõju avaldamiseks tuleb arvestada teatud miinimumkulutustega.

Sama vaidluse võime leida Eestist, kuid väga harva ja enamasti vaid kuluarvades võib kuulda seda, mis

jääb teisele poole demagoogilist retoorikat. Siis ei ole küsimus enam sellest, kas reklaam sobib või ei sobi avalik-õiguslike ideedega kokku, vaid kas Eestis on üldse võimalik omakeelset televisiooni arendada.

MILLES ON SIIS PEAMINE PROBLEEM? Vaidlusi tekitab illusioon, et üldise liberaalse majanduse õhkkonnas saavad erakanalid avalik-õigusliku teenusega hakkama ka ilma ETV-ta.

Ometi on majandusringkondades tunnustatud, et omamaine televisioon on luksus, mille ratsionaalselt mõtlemine vaba turu tingimustes välistaks. Seda lihtsal põhjusel, et Eesti kommertsturg suudab välja kannatada vaid ühe praeguse ETV mahus omasaateid tootva erakanali.

Võtke võrdluseks tunduvalt odavam ajalehede turg. Kui seal räägitakse, et turg on ka kahe päevalehe jaoks väike, siis kuidas seletada tunduvalt kallimat nelja telekanalit?

Olukorra tragikoomilisus peitub selles, et tegelikult ei saa mitte ainult ETV turgu ähmastavat rahastust riigilt, vaid sisuliselt sama moodi doteerivad ka erakanalite rajatagused omanikud oma kanaleid. Statistikaameti andmetel 1999. aastal oli kõikide Eesti telekanalite kahjum kokku 111,6 miljonit krooni. Kuna aasta on mööda läinud ja keegi ei ole lõpetanud tegevust, siis järelikult maksavad kõik omanikud jätkuvalt teletegemisele Eestis peale.

Samas on ka hetkel rikkaim Eesti Televisioon rahvusvaheliste standardite kohaselt rängalt alafinant-

seeritud. Tean, et mõned ei usu, kuid mõelgem, kas see, et AK-s töötab 4–5 korda vähem inimesi kui meie põhjanaabrite paljukiidetud uudistetoimetustes, ei tähenda kvaliteedi erinevust? Samasuguse võrdluse võiks tuua ükskõik millises televaldkonnas.

Üheski rahvusvahelisi standardeid järgivas telekanalis ei lastaks eetrisse enamust meie teleprogrammidest, sest eesti saadete ettevalmistus on allapoole igasuguseid norme. Raha ei jätku. Ja kui me selles valguses hindame “Pealtnägijat” või “Kahvlit”, siis seepärast, et nendega on rohkem vaeva nähtud ja nad on vähemalt kaks korda kallimad kui keskmised saated.

VEEL VÕIKSITE KÜSIDA, KUHU ON KADU-NUD TELETEATER või telefilm. Eriti kui igal pool mujal maailmas on just televisioon peamine kodumaise filmi rahastaja. Tundub, et see rong on meil juba läinud, sest ma ei ole näinud veel ühtegi teatatri(filmi) eelarvet, mis ei oleks vähemalt kümme korda suurem keskmisest saate eelarvest.

ETV 2001. aasta eelarve on 159 miljonit krooni. ETV toodab tunduvalt rohkem omasaateid kui kõik erakanalid kokku, olles ära jätnud enamiku kalli tootmistehnoloogiaga saatetüüpe. Telereklaamituru käive on umbes 180 miljonit krooni. Selleks, et üks kanal suudaks toota võrreldaval hulgal ja kvaliteedil omasaateid, peab ta eelarve olema võrreldav praeguse ETV eelarvega. Selle raha eest, mis siis turule alles jääb, ei ole võimalik teist täismahus omakeelset programmi vabaturu tingimustes toota.

MIDA SEE JÄRELDUS TÄHENDAB? Kõigepealt seda, et “ausa” konkurentsi tingimustes oleks Eestis vaid üks omasaateid tootev telekanal ja selle kõrval jõuaks ilmselt hingitseda mõni rahvusvahelisse

ketti kuuluv filmi- ja seebikanal. Juba taolinegi minimaalne konkurentts tähendaks seda, et iga saade peaks suutma ennast müüa. Kuna filmide-sarjade hinna ja kvaliteedi suhe on palju soodsam kui omasaadetel, siis on vähe tõenäosust, et omasaadete hulk ja kvaliteet oluliselt tõuseks. Sest miks peaks erettevõtja raha kulutama mõne uue kodumaise telesarja tegemiseks, kui välismaalt hangituna tuleb see kätte vähemalt 10 korda odavamalt.

Kõigest tähtsam on aga see, et ETV reklaamirahast rääkides unustatakse peamine — kolm täismahulise omakeelse programmiga ja avalik-õiguslike funktsioone täitvat erakanalit ei ole Eestis lihtsalt võimalikud. Ja olukord läheb ju aina raskemaks, sest paari aasta pärast seisame vastamisi digitaaltelevisiooniga, mis võimaldaks meil tõsta Eesti kanalite arvu vähemalt 12-ni. Kust võtab Eesti liberaalne turg selle raha, et neid torusid millegagi täita?

Aga kuidas jääb selles olukorras avalik-õigusliku kanaliga? Kui uskuda seda, mida konsultatsioonifirma McKinsey kirjutas BBC-le, toimib riigi meediahuve täitev turg kahel tasakaalustaval teljel. Kui turul on reklaamist sõltumatu kanal, siis loob ta telekultuuris nn avalik-õiguslike norme, mida ka erakanalid järgivad. Kui aga avalik-õiguslikule kanalile ei garanteerita konkurentsivõimelist eelarvet, ei ole tal loomulikult mingit mõju rahvuslikule meediakultuurile tervikuna. Kui Eestis on tegelikult ruumi vaid ühele erakanalile, milline siis peaks olema teda tasakaalustava avalik-õigusliku kanali eelarve? Kust see raha võetakse? Küsimus ei ole reklaamis ETV-s, vaid omakeelse televisiooni võimalikkuses.

Eesti Ekspress, 19. aprill 2001

PAAR PAREMAT NIPPI ETV SÕIMAMISEKS

Ilmar Raag, teleametnik

Muu hulgas on vist Eesti Televisiooni ülesandeks pakkuda elust ja ajast muserdatud kodanikele võimalust ennast välja elada. Raudtee erastamine on ilmselt liiga keeruline, et igaüks julgeks lagedale tulla oma õiguste nõudmisega, aga teleprogrammi tegemisel on Eestis umbes üks miljon asjatundjat. Et neist enamiku elu on raske ja täis eksistentsiaalseid probleeme, on avalik-õiguslik televisioon frustratsiooni ventiiliks ja nn ärapanemise kohaks.

Esimene samm on kõigile kommunikatsiooni-reeglitele vastavalt oma kanali valimine. Kui võtta näiteks Sirp, siis on probleemiks kahtlemata selle väike levi ja tõstatatud probleemide esoteerilisus. Kuna enamik riigikogulasi, rääkimata lihtinimestest, Sirpi veidi umbusaldab, siis tasuks vaadata järgmiste kanalite poole. Postimeest ei saa samuti tõsiselt võtta,

kuna paar nende ämbrit on tõestanud, et meedia-kriitikas aetakse seal peamiselt Kanal 2 asju. See on väga loomulik meediasünergia strateegia, mis toimib kogu maailmas. Samas on Postimees ilmselt parim koht kõige populistlikumate ja demagoogilisemate väidete avaldamiseks, ilma et see mõjuks seejuures kollaselt nagu SL Öhtuleht.

Postimees on hea kanal ka veel selle poolest, et tegemist on vist ainsa lehega, kus sisutühja pateetikat ei peeta liiaks. Päevaleht on neis küsimustes nõrgem, mida tõestab ka nende madalam tiraaž. Päevalehes ETV-vastase sõimu avaldamine mõjuks kuidagi isikupäratult ja ilma tugeva *story*'ta jääb tal vajalik efekt saavutamata. Väga usaldusväärset mõjub ETV-vastane artikkel Ekspressis, kui seda esitada andeka ajakirjaniku analüütilise uurimustöö avastusena.

Loomulikult ei pruugi avastuse sisu sisaldada midagi uut, kuid järjekordse kodu-Eesti nõmeduse paljastamine läänelikul moel tuleb Ekspressil siiski hästi välja.

Alati on hea septseda mingi väike uudisenupp BNSi jaoks. Piisab sellest, kui tsiteerida mõnda prominenti ütlemas, et ETV rikkus seadust, kui sellest sünnib uudis. Veidi hiljem selgub, et tegelikult seadust ei rikutud, kuid vahepeal on uudis avaldatud ka Delfis, mille peale nende püsikurjuriid kirjutavad paarkümend tavalaset, mida nad kasutavad iga teema kommenteerimisel.

Iga hinna eest tuleb vältida lugejate ja kriitikute teemasse süvenemist. Kasutage igasuguseid kontrollimatuid käibetõdesid, kuid vältige nende taustade tutvustamist.

Järgnevalt tasub vaadata isikut, läbi kelle te võiksite oma söimusõnumi teele saata. Sobivad kõik tugeva imagoga avaliku elu tegelased, kes soovitatavalt ei ole meediaga seotud. Seda seepärast, et kui näiteks Rein Langi kasutada, siis ei usu teid keegi. Pigem vastupidi — niipea kui te kuulete Rein Langi rääkimas, teavad kõik, et ilmselt on ETV-l jälle hästi minemas. Täpselt samamoodi ei soovita kasutada Urmas Loiti, kes on sama erapoolik kui Rein Lang, kuid lisaks jääb tal puudu esmanimetatu vaimukusest ja analüüsivõimest. Väga hea on kasutada näiteks Tõnu Otsa või tädi Maalit lugejakirjade rubriigist, sest nende puhul kõneleb ju otse maa sool ja sotsioloogiliselt keskmine eestlane. Samas tuleb viimase kategooria kasutamisel nende tekste hoolikalt toimetada, sest enamasti on nende sõnumid nii üheülbalised, et ilma paari olulise retoorikanipita saavutavad need soovitud täiesti vastupidise naeruväärsuse tulemuse.

Üks paremaid nippe on kogu programmi üle otsuse tegemine üheainsa pooltunni põhjal. Leidke tõsine

inimene, kes üleüldse televiisorit ei vaata, ja näidake talle tema sihtgrupile sobimatut saadet. Poliitikainimesel paluge meelelahutussaadet kritiseerida ja noorele trendiinimesele näidake “Prillitoosi”. Võite kindel olla, et mõlemad leiavad, et ETV kogu programm on jama. Ainult nii võib seletada, miks pooltunnise “Esto TV” saate põhjal nõuti kogu ETV programmi sulgemist.

Nüüd aga peamine. Sõnad. Alati tasub mainida maksumaksja raha. See on võimalik seetõttu, et tegelikult ei olegi võimalik kokku panna programmi, mis meeldiks kõigile maksumaksjatele võrdselt. Nii on maksumaksjal alati võimalik olla pahane. Samuti tasub öelda, et ETV raiskab rahva raha ja eelarve on läbipaistmatu.

Jätkates: kontrollimatute sõnade reas tulevad seejärel väärikalt “hea Euroopa tava” ja “nõukogudeaegne suhtumine”. Esimesest ei tea eestlased üldiselt midagi (küsige seda kas euroskeptikute või europooldajate käest) ja teist enam ei mäletata.

Teie edu oma frustratsiooni maandamisel on garanteeritud ja seda väga lihtsal põhjusel. ETV programm on loodud “seinast seinast” põhimõttel, samal ajal on aga ühiskond järjest enam fragmenteerumas. Ühist maitset on järjest raskem leida. Seepärast on kogu maailma meedia liikumas aina suurema nišistumise poole. Kui meie põhjanaabrid lähevad üle digitaaltelevisioonile, siis selle tulemusena tekivad ka palju selgema kontseptsiooniga programmid. Nii võivad erinevad maitset palju rahulikumat koos eksisteerida. Eesti majanduslike võimaluste juures ei tasu samasugusest lahendusest niipea unistada. Seega head ja fantaasiarikast söimlemist.

Ka Eesti Televisioon pakub lõputult võimalusi ärategemiseks.

Neljapoolne kokkulepe, 30. aprill 2001

KULTUURIMINISTEERIUMI JUURES TEGUTSENUD TÖÖRÜHMA ETTEPANEKUD RINGHÄÄLINGUSEADUSE MUUTMISEKS

Esimesel kohtumisel 15. jaanuaril teadvustasime, et ringhäälinguseaduse töörühm ootab poliitilist ja ühiskondlikku kokkulepet avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamise asjus. Ilma selle kokkuleppeta pole võimalik praegu kehtivat seadust muuta. Kokkulepe avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamisest peab andma jaatava vastuse kolmele küsimusele:

- kas on võimalik seadusandlikult kehtestada poliitiliselt sõltumatu ja ajas stabiilne avalik-õigusliku ringhäälingu rahastamise mudel?
- kas on võimalik finantseerida avalik-õiguslikku ringhäälingut reklaamitulustid kaasamata?
- kas on võimalik selle mudeliga kehtestada ka kõigile ühetaoliselt arusaadavad seosed eelarvest

antava raha hulga ja eetrisse minevate programmide mahu ning proportsioonide vahel?

Tänase kohtumise eesmärgiks on saada avalik kinnitus, et viie töökoosoleku jooksul läbiräägitu on heaks kiidetud ringhäälingunõukogu, Eesti Ringhäälingute Liidu, Eesti Teletootjate Liidu ja EV Kultuuriministeeriumi poolt ning sellega on pandud alus kokkuleppele vastavate muudatuste tegemiseks ringhäälinguseaduses.

Töökoosolekute käigus sõnastati järgmised põhimõtted:

- Avalik-õiguslikust ringhäälingust viiakse välja reklaam täielikult, v.a. rahvusvaheliste võistluste ja

- muude projektide ülekandeõiguste ostmisega kaasnevad kohustuslikud paketid ja avalikkuse huvides tasuta edastatavad teated.
- Sponsorlus avalik-õiguslikus ringhäälingus on lubatud ainult tulu mittetaotlevate ühingute ja sihtasutuste kaudu, kusjuures viimaste nimetusi on lubatud eetris esitada saate alguses ja/või lõpus tekstiliselt. Sponsorite nimesid ega kaubamärke ei ole lubatud eetris esitada.
 - Poliitiline reklaam — Ringhäälingunõukogu poolt kehtestatakse eetriaja kasutamise kord, kooskõlas väljakujunenud heade tavade ja EV seadustega. Erakonnad ja poliitilised liikumised ei tohi avalik-õiguslikku ringhäälingut rahaliselt toetada.
 - Riigipoolne rahastamine ja selle protsendiline tõus tuleb määrata kolmeks kuni viieks aastaks. Selle sisse arvestatakse suuremate ülekandeõiguste ostmine, et ei tekiks hiljem ühekordseid suuri rahastamisvajadusi. Reklaami väljaviimist avalik-õiguslikust ringhäälingust ei kompenseeri täiel määral eraringhäälingu organisatsioonidele tasude kehtestamine ning selle vahe peab katma riik. Rahastamise hulka ei ole arvestatud võimalikke suuremaid investeeringuid (näiteks digitaaltelevisiooni kasutuselevõtmine jms.).
 - Riigipoolne rahastamine Eesti Raadiole ja Eesti Televisioonile peaks kokku olema 250–270 mln krooni aastas. Arvestuslikult saab riik kasutustasuna eraringhäälingu organisatsioonidelt “tagasi” 30–40 mln krooni aastas.
 - Avalik-õigusliku ringhäälingu puhul fikseeritakse rahastamise alused kolme- kuni viieaastaseks perioodiks, võttes aluseks televisiooni puhul saadete aastamahu tundides ning raadio puhul programmide arvu. Uued mahud peavad olema kinnitatud hiljemalt aasta enne kõnealuse perioodi lõppu.
 - Kehtestada televisiooniprogrammi edastamiseks väljaantava üleriigilise (vähemalt 50% Eesti terri-

tooriumist ja Tallinn) ringhäälinguloa kasutustasuks 10,0 mln. krooni aastas.

- Kehtestada televisiooniprogrammi edastamiseks väljaantava regionaalse (suuremad linnad, välja arvatud Tallinn) ringhäälinguloa kasutustasuks näiteks 1,0 mln. krooni aastas.
- Kohaliku (v.a. Tallinn) televisiooniprogrammi edastamiseks väljaantava ringhäälinguloa kasutamise eest tasu ei võeta.
- Tasu kehtestatakse üleriigilise raadio-ringhäälinguloa kasutuse eest. Selleks koordineerib Sideamet nimetatud võrgud ning defineeritakse üleriigilise võrgu mõiste.
- Raadio-ringhäälingulubade eest tasu võtmise üldpõhimõtted määratletakse hiljemalt aastaks 2005. Muu hulgas defineeritakse regionaalse raadioringhäälingu mõiste. Seni jätkab Eesti Raadio reklaami edastamist.
- Kohaliku raadioprogrammi edastamiseks väljaantava ringhäälinguloa kasutamise tasu (edaspidi — tasu) ei kehtestata.
- Televisiooni- ja raadioprogrammidele, mille kaudu ei edastata reklaami ega saada tulu, tasu ei kehtestata.
- Tasu suurus ning muutmise alus määratakse ringhäälinguseadusega.
- Oleme tutvunud ülalkirjeldatud ettepanekutega ning soovime sellest lähtuvalt teha vastavad muutused kehtivasse ringhäälinguseadusesse.

Signe Kivi, kultuuriminister

Tiit Sinissaar, ringhäälingunõukogu esimees

Urmas Loit, Eesti Ringhäälingute Liidu tegevdirektor

Toomas Lepp, Eesti Teletootjate Liidu juhatuse nimel

Postimees, 22. mai 2001

USALDUSKRIIS SEGAB ETV ARENGUT

Raivo Suni, Oslo Ülikooli meediamagister

Valitsusele meeldivad jamad. Pärast pikka vaidlust leppisid rahandusministeerium ja ringhäälingunõukogu küll möödunud nädalal kokku, et ETV saab laenu — taotletust siiski väiksemas mahus, kuid selgust ja stabiilsust see ETV tulevikku ikkagi ei too.

ETV vastastel on kaks peamist argumenti. Mõlemad on suhteliselt abstraktsed ja nendega on hea avalikkuse silmis demagoogitseda. Ühelt poolt rõhutakse Eesti Televisiooni ebaefektiivsusele, teisalt selle eelarve läbipaistmatusele. Mida aga need argumentid tähendavad?

Efektiivsus on abstraktsioon, mida ei saa üheselt defineerida. Üks võimalus on näiteks kõrvutada telejaama töötajaskonda ja programmimahtu, nagu seda tegi Toomas Lepp enne peadirektoriks saamist (Äripäev, 10.09.1997). Ta näitas lihtsate arvutustega, et ETV toodab töötajaskonna kohta kümme korda vähem telepilti kui TV 3 ja nägi ainsa lahendusena koondada suur osa töötajaist.

Viimasel kümnendil ETVs aset leidnud koondamised on ühed suuremad Euroopas. Töötajate arv on kahanenud 1991. aastaga võrreldes ligi kolm korda.

Töötajaskonna ja programmimahu kõrvutamine on aga primitiivne võte efektiivsuse mõõtmisel. Tulemus on ebaadekvaatne. Efektiivsuse asemel peegeldab see meediaproducti väärtust, mitte ajakirjanduslikku kvaliteeti.

Meediaproduct kuulub kommertssfääri. Programmi kvaliteet huvitab meediaproducti tootjat vaid sel määral, mil see aitab toota suuremat kasumit. ETV eesmärk ei ole aga kasumit teenida. Kvaliteedinõue peaks olema siin võrreldes kommertskanalitega kõrgem ja kulud sellevõrra suuremad.

Teine mõiste, millega poliitikud ETV-le kaikaid kodaratesse loobivad, on eelarve läbipaistvus. See tähendab, et ETV peab võimuesindajatele saatma paberi, kus on kirjas kõik potentsiaalsed kulud alates saadete maksumusest ja lõpetades kulutustega kinnisvara haldamisele, tehnikale jms.

Sellised paberid on vastuolus euroopalike arusaamadega avalik-õiguslikust televisioonist. Kontrollides ETV kulutusi, võtab poliitiline eliit endale automaatselt õiguse otsustada ka programmi üle, mis rikub aga avaliku televisiooni sõltumatuse põhimõtteid.

Mõlemad abstraksed teemad — efektiivsus ja läbipaistvus — peaksid olema ringhäälingunõukogu pädevuses, mille ülesandeks on teostada järelevalvet Eesti Televisiooni üle. Et ühiskond ei suuda jõuda kokkuleppele ETV rahastamises, näitab esmajoones usalduskriisi valitsuse ja ringhäälingunõukogu vahel.

Usalduskriis kahjustab tegelikult tervet Eesti audiovisuaalset tööstust. Seni kuni poliitikud ei suuda rahvusringhäälingule leida uut rahastamismudelit, jätkavad ka kommertskanalid ETV süüdistamist reklaamituru solkimises. Viimane on lühinägelik hoiak, sest ETV kasutab oma tegevuses just neid piire, mis on talle kehtestanud ringhäälinguseadus. Seadus näeb ühe võimalusena ette ka reklaami.

Reklaami kasutamine avalik-õigusliku televisiooni finantseerimisel ei ole iseenesest mingi haruldus. Enamik Euroopa avalikest telekanalitest näitab reklaami.

Erandid on programmide müügist lisatulu saavad Suurbritannia ja Skandinaavia riigid.

Eesti reklaamituru väiksust arvestades ei sobi meile nn kaksikfinantseerimine, kus üheks tuluallikaks on reklaam. See on vägivaldne kommertstelevisiooni suhtes, mis jääb tänu ETV-le ilma oma tuludest. Peale selle kahjustab reklaam avalik-õigusliku ringhäälingu sõltumatuse põhimõtteid, sundides Eesti Televisiooni tootma meediaproducti, aga mitte kvaliteetajakirjandust.

Milline võiks olla Eesti võimalus?

Enamik Lääne-Euroopa riikidest on avaliku ringhäälingu toetuseks kehtestanud loamaksu, mida inimesed maksavad kas teleri või majapidamise pealt. Eestis loamaksust ei räägita. Saar Polli arvamusuuring 1996. aasta sügisel näitas, et loamaksu poolt oli vaid 15% küsitletutest.

Teine stabiilne moodus oleks siduda rahvustelevisiooni rahastamine tervenisti riigieelarvega. Tegemist peaks olema püsiva suurusega, mida poliitikud ei saa igal aastal ümber kirjutada.

Üks võimalus oleks võtta kasutusele nn protsendimudel, mille kohaselt Eesti rahvusringhäälingu (ETV + Eesti Raadio) ülalpidamiseks läheks 1% riigieelarvest (millele lisandub 0,1% investeringuteks). Teise võimaluse on välja pakkunud Hagi Šein, nähes ringhäälingu rahastamist põhimõttel — 1 eelarvekroon teleperekonna kohta päevas.

Mõlemad võimalused eeldavad poliitilist kokkulepet, mille peamine eeldus on usalduskriisi lahendamine ringhäälingunõukogu ja valitseva poliitilise eliidi vahel. Poliitikud peavad teadvustama, et ETV efektiivsus ja läbipaistvus kuulub ringhäälingunõukogu, aga mitte nende pädevusse.

Eesti Postimees, 23. mai 2001

VALGUST ETV EKRAANILE

Daniel Vaarik, rahandusministeeriumi nõunik

Vaidlused Eesti Televisiooni rahastamise teemal on sädemeid pildunud juba rohkem kui kaks aastat. Nagu näeme osapoolte argumentidest, pole Eesti Televisiooni rahastamine kellegi arvates üksnes ühe asutuse ülalpidamise küsimus.

ETV juhtkond räägib avalik-õigusliku ringhäälingu sõltumatusest — kogu maailmas arusaadavast mõistest, millest ei saa aru ainult türannid. Ringhäälingunõukogu räägib eesti kultuuri ja iseseisvuse jätkumisest. Ka see on tugev põhiväärtus, mida on raske kahtluse alla seada. Valitsus aga räägib ETV

kulude läbipaistvusest, mis on seotud hea valitsemistava ning maksumaksja raha eest vastutamisega. Valitsuse argument on samuti õilis. Avatuse ja läbipaistvuse ideaalid silme ees, ongi valitsuse rahandusametnikud kaua ja pidevalt tagasi lükanud ETV rahataotlusi.

Läbipaistvuse idee ei tähenda valitsusele sugugi seda, et avalik-õigusliku televisiooni eelarvet peaks kontrollima poliitikud. Läbipaistvus tähendab seda, et eelarve peaks olema nähtav ja mõistetav ühiskonnale. Avatus ei tähenda ainult seda, et riigitelevisiooni

eelarve ripub üleval internetis, vaid ka seda, et eelarve teemal küsimusi esitav ajakirjanik saaks detailsed vastused palju keerulisematele küsimustele — näiteks, milleks kasutab ETV palgatud suhtekorraldusfirmat või milline on juhtkonna liikmete palk, komanderingurahad, palju maksavad lennukipiletid ja nii edasi.

Läbipaistvuse nõudmine sellisel määral võib tunduda ehmatava lihtsustusena, kuid meenutagem, et samalaadsed probleemid eelnesid ka riigiametnike palkade avalikustamisele ning paljudele teistele avalikustamisotsustele riigi enda minevikus. Tegelikult taandub ju kõik lihtsalt sellele, et seni kui pole vastuseid küsimustele, mida ETV tegelikult teeb, on ühiskonnal raske anda talle ka raha juurde.

Läbipaistvuse idee võib tunduda valena ka neile, kes arvavad, et turul tegutseva ettevõttena peaks Eesti Televisioonil olema oma ärisaladused. Ent saladuste taha ei saa tänapäeval peituda isegi suured erasektori äriettevõtted. Ainuüksi börsireeglid nõuavad börsil osalevatelt firmadelt avatust juba väga paljudes küsimustes.

Paljude ettevõtete puhul, eriti näiteks kindlustuses või panganduses, soovivad avatust näha nii kliendid kui partnerid, rääkimata aktsionäridest. Seda on siiski vähem kui nõutakse riigiasutustelt, kuid siiski rohkem, kui oleme nõudnud Eesti Televisioonilt.

Suurbritannia avalik-õiguslik meediakanal BBC pühendab läbipaistvusele terve alalõigu oma aastaülevaates. Avalik-õigusliku programmiedastajana näeb

BBC vajadust järgida kõrgeimaid infoedastuse läbipaistvuse standardeid. Näiteks on BBC võtnud endale kohustuse järgida Londoni Börsi poolt börsiosalistele kehtestatud raamatupidamislikke ning info edastamist puudutavaid reegleid. Sellega deklareerib organisatsioon, et peab end vastutavaks rahva raha kasutamise eest, nagu eraettevõtted peavad end vastutavaks aktsionäride raha kasutamise eest.

Iseenesest ei lähe avatuse idee vastuollu ei ETV sõltumatuse ideega ega ka ringhäälingunõukogu argumentidega rahvuskultuuri järjepidevusest. Vastuolu ETV rahastamise ümber on tekkinud pigem vastastikusest usaldamatusest ning sellest, et raha jagamise traditsioonid ei taha kergesti muutuda. Rahandusministeeriumi arvates peavad aga vanad tavad muutuma ning iga raha jagamise otsus peab olema teadlik.

ETV kiituseks tuleb öelda, et viimasel ajal on see organisatsioon astunud mitu sammu oma eelarve läbipaistvuse suurendamiseks. Televisioon avaldab oma kodulehel 2001. aasta eelarve tulu ja kuluartiklite kaupa ning on viimasel ajal oluliselt rohkem edastanud enda kohta käivat finantsinformatsiooni. Nii oli ka rahandusministeeriumil lihtsam soovitada valitsusel anda ETV-le 37 miljonit krooni lisaraha ning nii saame edasi minna ka järgmise aasta rahastamisest rääkides.

Seega soovime üksnes valgust ETV ekraanile. Ja kummalegi poole ekraane.

Eesti Päevaleht, 24. mai 2001

MAASLAMAJAT EI LÕÖDA, KUI SEE JUST ETV POLE

Aare Urm, ETV juhatuse esimees

ETV juhatuse esimehe Aare Urmi kinnitusel ei kasuta telekanali juhtkond Eurovisiooni lauluvõistlust vahendina riigilt miljonite väljapressimiseks.

Viimaste päevade jooksul puhkenud demagoogiasõjas on antud tuld relvi ja meetodeid valimata — ikka ja jätkuvalt Eesti Televisiooni pihta. Lugejatel on õigus teada saada, mis tegelikult toimub?

Oleme püüdnud selgitada, et avalik-õiguslik televisioon ei saa kauem püsida pelgalt lubadustel ja udul. Argumendina oleme kasutanud lihtsalt arvutamiskust, ei muud. Aga selgitagem asju järjekorras.

ETV juhatuse esimehena möödud aasta juulis tööd alustades selgitasin avalikkusele, millised kohustused ja probleemid varasem tegevjuht maha jättis. Selle kogumaht, 70 miljonit krooni oli esmapilgul jahmatav, ent oleme sellele vaatamata efektiivselt majandanud, kohustusi koguni vähendades. Oleme moodustanud tugeva ja pädeva juhtkonna, sisse seadnud kulutuste arvestuse täpsed mehhanismid ning lõpu teinud raiskamisele.

KOKKU POLE ENAM KUSAGILT HOIDA.

Terve päeva pikkust programmi oleme tootnud ja edastanud miljoneid kroone odavamalt kui möödunud aastal. ETV on muutunud taas vaadatavaimaks telekanaliks Eestis. Oluline nihe paremusele on toimunud ka kollektiivi sisekliimas.

Raha vanade võlgade tasumiseks ei näinud me aga kusagilt tulemas ja nii tegime kogu panuse kallite kohustuste refinantseerimisele odavamate vastu. Seniste võlgade keskmine aastaintress on ligikaudu 10%, mis tähendab, et ainuüksi selle peale kulub aastas 7 miljonit. Mõne kohustuse osas aga arvutavad võlausaldajad juba viivist. Seega suurenevad kohustused edasi geomeetrilises progressioonis. Lisaks odavamale ressursile oli refinantseerimise ideeks ka seniste lühiajaliste, 2–3-aastaste kohustuste laotamine pikema aja — kuni 10 aasta peale. Sellepärast oligi meie taotluse maht 77 miljonit krooni.

Rõhutan, et meie taotluse sisuks oli kallite kohustuste väljavahetamine odavamate vastu, lisaraha ei sõندانud me küsida.

Selline ideoloogia oli sisse kirjutatud ka ETV 2001. aasta eelarvesse arvestusega, et odavama raha peale saame üle minna juba aprillis. Asjaajamine venis nagu bürokraatia puhul ikka. Kaks nädalat tagasi teatasid rahandusministeeriumi ametnikud üksmeelselt, et riigi garantii andmist ETV-le uue, odavama ja pikema laenu andmiseks ministeerium ei toeta. Seadusega antud võimalused selles küsimuses ise midagi otsustada ETV-l kahjuks puuduvad.

ETV EI ÄHVARDANUD, VAID TEAVITAS. Tekkis uus olukord, kus lihtsate arvutuste tulemusena oli selge, et ETV rahavood muutuvad hüppeliselt negatiivseteks. Isegi saadete tootmise ja edastamise täieliku peatamise korral oleks ETV majandustulem aastal lõpuks ikkagi rohkem kui miinus 40 miljonit krooni. Edastasime arvutused 10. mail toimunud ringhäälingunõukogu koosolekule. Rõhutan siinkohal, et ETV mitte ei ähvardanud saadete tootmist ja edastamist peatada, vaid üksnes informeeris olukorrast ringhäälingunõukogu.

Nagu teada, läks avalikkuse ette teistpidine versioon. See oli esimene vale.

12. mail realiseerus ETV selle hooaja suurim projekt võiduga Eurovisiooni lauluvõistlustel. Riigimehed ruttasid üksteise võidu kinnitama, kuidas Eesti järgmisel aastal lauluvõistluse korraldab. Iseenesest ainuõige mõte, sest seda soovivad väga paljud inimesed. Televisiooni juhtkond seisis nüüd aga uue probleemi ees: kõik olulised küsimused olid jätkuvalt poliitilise lahenduseta, tähtaeg Euroopa Ringhäälingute Liidule (EBU) oma valmisolekust raporteerida aga oli vaid kahe nädala kaugusel!

Igaüks saab aru, et kui selle ürituse võimalik ainukorraldaja Eestis, ETV ise korraldusperioodi ajal oma eksistentsi lõpetaks, siis ei tuleks ju ka lauluvõistluse organiseerimisest midagi välja. Niisiis on kaks rahastamist vajavat asja omavahel seotud küll. Ja siit koorub teinegi vale: juhatus ei ole kordagi teatanud, et ETV mingitpidi Eurovisiooni lauluvõistluse korraldamisest loobuda kavatseb — veel vähem seda väljapressimise esemena kasutab. Kellele see demagoogia kasulik on, sellest saab lugeja hästi aru.

29. maiks peab ETV juhatus teatama EBU-le muuhulgas ka sellest, et meie poolt on ürituse rahastamise

küsimused lahendatud. Meie tingimustes saab ajal olla vaid poliitiline lahendus — vähemalt valitsuse vastavasisuline otsus. Arvan, et lugejaile on arusaadav ka see, et meil ei ole võimalik raporteerida kõlavatest sõnavõttudest lauluvõistluse toetamise aadressil. Need ei maksa ju iseenesest punast krossigi.

Sellepärast, ja olles tõsiselt mures poliitiliste arengute pärast ETV ümber, olengi küsinud konkreetseid vastuseid. Valitsuse pressiesindaja väitele, et ETV ei olewat esitanud ürituse eelarvet, saan praegu vastata vaid seda, et ka põhjanaabritel kulus selle kokkupanemiseks mitu kuud. Praegu on küsimus poliitilises otsuses, mitte kommentaarides võimaliku otsuse kohta. Tallinna linnavalitsus on selles küsimuses käitunud märksa otsustavamalt ja sellest on otsustamisel juba suur abi olnud.

REFORMIERAKOND LIKVIDEERIB ETV-d. Meie arvates lähtub kogu probleem Reformierakonna nägemusest avalik-õiguslikust televisioonist kui meie ühiskonnas mittevajalikust institutsioonist. Siit tuleks otsida ka põhjendust valitsuskabineti otsusele, miks seati riigi garantii taotlusele lisatingimusi. Sealhulgas üks neist — seaduseelnõu esitamine Eesti Televisiooni ja Eesti Raadio ühendamise kohta — tundub praegu küll täiesti kontekstiväline ja nii lühikeses ajas teostamatu üritus.

Aga õnneks — ka lahendus paistab juba terenduvat, nagu ikka sellisel puhul. Taas kuuleb selgitusi, kuidas ETV eelarve on läbipaistmatu ja majandamine ebaefektiivne (pange tähele mingeid täpsustusi ei ole esitatud!). ETV juhtkond aga saamatu ning juhtimisvõimetu. See kõik on kunagi juba olnud ja väga tuttav, sealhulgas ka minuga ja hallil vene ajal juhtunud asi ...

Ootan seepärast suure huviga, mida mulle süüks pannakse? Üks varasem juht lahkus ETV-st suure hüvitisega pärast kogu selle jama kokkukeeramist. Tahaksin nüüd tõesti lähedalt näha, kui palju siis oleme tegelikult edasi arenenud noist hallidest vene aegadest ja loomulikult ka seda, kuidas juhtkonna vahetusega kõik vanad probleemid kui imeväega pühitud saavad.

Äripäev, 6. juuni 2001

POPSLIK DEMOKRAATIA EESTI MEEDIATURUL

Ilmar Raag

ETV juhatuse liige, programmitalituse juht

Alljärgnev ei ole kirjutatud ETV juhatuse liikme poolt. Mida enam artikli lõpu poole, seda enam sisaldab ta ebapopulaarseid mõtteid, millest praktikas ei ole ilmselt mingit tulu. Ehkki ma tõesti ei saa aru miks?

Kultuuritööstus ja vabaturg

Alustan kaugemalt. 90. aastate alguses tabasid Euroopa audiovisuaaltööstust kaks vastandlikku äratundmist. Neist esimene saavutas kultuuritööstuse välja-

arvamise vabaturu kontseptsioonist, sest ilma avaliku sektori toetuseta kaoks suur osa rahvuskeelele toetavast kultuurist silmapilkselt. Seepärast võideldi ka välja õigus vabaturu prioriteete eiravalt subsideerida kultuuritööstust.

Samal ajal nõuti aga kultuuritööstuse ettevõtetele maksimaalselt konkurentsivõimelist käitumist. Seepärast ei sihtinud EL kultuuritoetusrahad mitte üksikuid projekte, vaid efektiivsemate struktuuride loomist. Idee oli väga selge: tuua rahvusliku kultuuri toetuseks võimalikult palju erakapitali ja vähendada avaliku sektori koormust.

Oleme popside järeltulijad

Vaadates Eesti samaaegset arengut, ei ole mul kahtlust, et oleme popside järeltulijad. Kuna erastamine on valgus ja mitteerastamine pimedus, käsitleb keskmine avalik arvamus riigi bilansis olevaid ettevõtteid tüütu rudimendina, millest varem või hiljem tuleb lahti saada. Selle tulemusena saabki riigist see, mida kõik põlastavad: halb omanik. Eesti audiovisuaalsektori ümber toimuv jama on selle suurpärane näide.

Objektiivselt näib olevat tõestatud, et Eesti turg on absoluutse vabaturu tingimustes liiga väike näiteks filmitööstusele; ajakirjanduses räägitakse, et kaks päevalehte on liiga palju ja telemaastikul öeldakse, et maksimaalselt oleks raha vaid kahele kanalile, kusjuures needki ei oleks võrreldavad omaprogrammi pakkuvate lääne analoogidega. Olukord sarnaneb vägagi põllumajandusele, kus pärast kolhooside likvideerimist ei suutnud eraldiseisvad talupidajad kuidagi turuoludega kohaneda. Vajalik oli ühinemine või ümberpositsioneerimine.

ETV tulevik ei ole selles valguses mitte tema enda, vaid riigi kultuuripoliitika teha. Esialgul näib lahendamata peamine küsimus: mis on meile rohkem tähtsam, kas vaba ettevõtlus või teatud prioriteetse toote pakumine. Peamine probleem ongi selles, et kuna ühtset suhtumist ei ole, on tulemuseks 1993. aastast kestev segadus. Erakapital on kord parema, kord halvema meelega alla neelanud erakanalite miljoneid kahjumeid. Eesti Televisioonil sama lihtsalt läinud ei ole.

Võtan eelduseks, et meil on vaja rahvuskultuuri edendavat programmi ja seda peaks tegema majanduslikult võimalikult efektiivselt. Võimalikest reformikavadest näib enim toetust pälvinud idee, et riik hakkab erakanalitele vajalike saateid tellima. Kindlasti oleks see teostatav, kuid lõplikus efektiivsuses ma julgen kahelda. Sellesse struktuuri oleks koheselt sisse kirjutatud konflikt tellija ja kanali huvide vahel. Taoline süsteem kompromiteerib toote "totaalse kvaliteedi" kontseptsiooni.

Parim näide vastupidisest loogikast tuleb ratsionaalselt Inglismaalt. Kui Blairi valitsus viis sisse suurema filmitoetuse Rahvusliku Loterii tuludest, siis otsustati see jagada mitte üksikutele filmiprojektidele, vaid firmadele, kes suudaksid algusest lõpuni teenindada teatud kriteeriumidele vastavaid filme.

Prioriteet Eesti teleturul

Eesti äärmuslikult nõrgal teleturul peaks absoluutne prioriteet olema maksimaalselt turuga ühildatud konkurentsivõimelise telekanali toetamine.

Olukorras, kus ilma riigi rahata jääksid olemata peaaegu kõik ambitsioonikamad kultuuri- ja meediaprojektid, on eraettevõtlus meedia valdkonnas vajalik vaid arvamused monopolit vältimiseks.

Maksimaalselt efektiivne kanal ei tähenda tänapäeval aga kaugeltki seda, et riik peaks aina rohkem sinna raha paigutama. Kui kogu meediatööstuse võlusõna on tänapäeval sünergia, vertikaalne ja horisontaalne integratsioon, siis miks peaks ETV-d teistmoodi käsitlema. Kui riigi poolt finantseeritud BBC-l on kolm täiskommertsiaalsetel alustel tegutsevat müügi- ja teenindusharu, kui itaalia RAI-l on laiem strateegiline osalus telekommunikatsiooniaris (internet, satelliitside, kaabel), siis miks peaks ETVd arendatama kiviaegsete kombinatsioonide tähe all.

Kui aga maa peale tagasi tulla, siis tahaksin ma näha, kus rea peal on järgmise aasta riigieelarves kirjas ETV probleemide lahendamine. Praegu see veel sealt ei paista. Ja ma arvan, et see on raiskamine.

Sirp, 26. juuni 2001

QUO VADIS, ETV?

Kalle Käsper

Eesti Televisiooniga pole rahul keegi. Valitsus pole rahul, sest televisioon nõuab aina rohkem raha, ajakirjanikud pole rahul, sest palgad ja honorarid on väikesed, ja vaataja pole rahul a priori. Lühidalt, silme ees on ilmsed kriisi tunnused.

Diagnoos: kunagi meie põhjanaabritelt laenatud printsip "igaühele midagi" on ennast ammendanud. Televisioonimaailmas on aset leidnud spetsialiseerumine, ükski kanal ei haara enam kõike, igaüks otsib oma nišši. Raskusi on soomlastel endilgi, ka nende programmid kiratsevad, näiteks YTV 2 jätab juba

üpris armetu mulje. Miks peaks siis üle jõu käiva ülesandega toime tulema vaene ETV?

Retseptidest.

Taandada ETV odavaks kroonuhäälekandjaks, karpida saatemahtu, ilma sisuliselt midagi muutmata? Mõttetu.

Likvideerida ETV sootuks, nagu igatseb Siim Kallas? See küüniline lahendus võib endaga kaasa tuua ettenägematuid tagajärgi. Järgmisena võiks tekkida tahtmine sulgeda rahvusoperi kui majanduslikult ebatulus asutus, siis rahvusraamatukogu.

Kuid on ka kolmas tee: muuta ETV kultuurikanaliks selle sõna laias tähenduses — mitte üksnes kirjandus ja kunst, vaid ka teadus, ökoloogia jne. jms. On raske öelda, kui palju nimelt oleks sel moel võimalik kahandada kulusid, kuid mingil määral kindlasti. Kaoks vajadus osta seriaale, korraldada *talk-shows*id ja mängitada levimuusikat. Kui Eesti veel kunagi peaks võitma Eurovisiooni, võiks sellega vabalt tegeleda mõni kommertskanal. Lugeja teab hästi, kui palju sellised asjad maksavad. Kuid mis peamine: reformil oleks lisaks majanduslikule efektile ka sügav inimlik mõte. Televisioon nagu enamus tsivilisatsiooni leiutisi on ju ambivalentne nähtus: võib isiksust nii rikastada kui vastupidi. Inimene on nõrk, inertne olemus, kõik hea, mis temas on, nõuab pidevat kultiveerimist, kõik halb, vastupidi, ainult otsib kohta, et avalduda. Kommertstelevisioon (nagu üldse kogu masskult) rõhub inimese nõrkustele. See on loomulik: võitlus parema ühiskonna nimel ei kuulu tema piiskopkonna haldusesse. Iga äriettevõtte esmaseks ülesandeks on teenida kasumit, maailma las parandavad teised. Avalik-õiguslikul televisioonil kasusaamise kohustus puudub. Tema siht võiks vabalt olla valgustuslik.

Mulle võidakse vastu vaielda, öelda, et huvi kõrgkultuuri vastu on väike, pole mõtet tühise hulga inimeste soovide rahuldamiseks asutada tervet teleprogrammi. Las melomaanid, teatraalid ja filmi-

maniakid vaatavad satelliitkanaleid, selliseid nagu Arte, SAT 3 ja Kultura.

See on primitiivne argument.

Esiteks, satelliitkanalite vaatamist ei saa endale samuti lubada sugugi mitte kõik. Teiseks puudub seal tõlge eesti keelde, mis pole muidugi tähtis ooperi ja eriti balleti puhul, küll aga hädavajalik, kui asi puudutab draamaetendusi ja filme. Kolmandaks, kes ütles, et huvi kõrgkultuuri vastu on nii väike kui arvatakse? Jah, uus põlvkond on üles kasvanud masskultuuri mõju all — kuid enne teda oli hoopis teine olukord, nõukogude kord oma valgustusliku mentaliteediga kujundas terve kihi inimesi, kelle jaoks käia teatris ja kunstinaätustel oli enesestmõistetav tegevus — umbes nagu hingamine. Praegu on need inimesed jõudnud pensioniikka või selle lähedusse, majanduslikud võimalused ei luba paljudel jätkata endist elulaadi ja nad lihtsalt lämbuvad kommertskanalite umbses, pesupulbrihaisuses atmosfääris. Kuid mis olulisim: alati peab olema alternatiiv. Üheksa tüdrukut kümnest, kui anda valida ameerika multika ja “Giselle’i” vahel, valib muidugi multika — aga kümnes võibolla otsustab “Giselle’i” kasuks ja on samuti valmis seda vaatama kas või iga päev. Tuleb temalegi anda šanss — sest ainult niisugustel inimestel lasub rahvuse tulevik.

Sellise telereformi puhul kaob muide ka vajadus AK järele, päevauudised võib jätta erakanalite konkurentsiojektiks, ETVs aga hakata edastama eraldi saadet kultuuri-, teaduse-, ökoloogia- ja muude mittepoliitiliste uudistega. Sama kehtiks publitsistika-saadete kohta. Kutsun haritlasi üles arutlema sellise projekti üle, mille teostamine on võimalik ainult meie ühisel survel. Kes teab, ehk jõuavad nii ükskord eesti vaatajani ka niisugused šedöövrid nagu Riccardo Muti “Trubaduuri” lavastus La Scalas, Patrice Berti originaalne “Luikede järv” Berliini ooperis, Peter Steini “Faust” ja Jean-Luc Godard’i filmide retrospektiiv.

Sirp, 17. august 2001

ELU ILMA ETV-ta

Vaapo Vaher

Eesti erateletorude tuim igavus ja ETV jätkuv kommertsialiseerumine on tõuganud mind teinekord mõttele lõpetada kohalike telejaamadega suhe sootuks. Sekka ongi siginenud mitmekuulisi ajalõike, mil ma pole ühtki eesti kanalit ekraanil avanud. Olen ma midagi kaotanud? Ons jäänud mul olulist informatsiooni või asendamatuid kunstielamusi saamata? Vaevalt. Kohalikud poliitilised ärplemised ja politseinike joomarlus kajab ka läbi muu meedia. Ja ilmated on loterii alati ning kõikjal.

Samas püsis ometi mus jonnakas usk, et ka nüüdsel solgineelamise ajastul on võimalik luua üks tervistav oaas, kuhu võid head televisiooni ihatas

tõmbuda. Koondada ühte bukett kanaleid, mis võiksid rahuldada minu kui indiviidi visionaalseid kapriise. Et saaksin vaadata filme, mille esteetika mind rahuldab, kuulata muusikat, mis mind erutab, imeda endasse infot, aja- ja kultuurilugu, näha üleilmset jalgpalli jne.

Teadsin, et asja korraldamine neelab portsu raha, mida mul jooksupealt kusagilt võtta pole, ent tasapisi hakkasin värki ajama. Nüüd on mu majakatus teletaldrikuid täis, telekaümbrus tulvil aga kõiksugu tehnilistest kastikestest. Minu telerisse suubub ligi kaheksakümmend kanalit, millest jälgin umbes veerandsada. Ülejäänud võiksid ka tulemata jääda, aga ei need jää. Kõik on ühendatud mingitesse plokkidesse

ja kombinatsioonidesse ning on üksteisest sõltuvad. Kui tahad mõnd väärtkanalit, saad lisaks mitu kohustuslikku prahitoru. Ent see ei sega, neid ma lihtsalt ei ava. Ja need parkümmend, mille pärast kogu mäng käib, rahuldavad mind täiesti ja kõige-külgselt.

Mul on kasutada intelligentne muusikajaam, mis ööpäev läbi laseb eetrisse vaid ooperit ja džassi, žanre, mille järele suurt puudust olin tundnud, iseäranis nüüd, eraldatult perifeerias elades. Mul on venelaste kultuurikanal, mis mu suhteliselt konservatiivset kunsti-, teatri- ja kirjandusvajadust täidab ja head dokumentalistikat serveerib. Eelistatavate kanalite sekka käib veel kümme vene telejaama, kõik need ORTid, NTVd, RTRid ja TV Tsentrid, kust teatud kurnamisega väga palju informatiivset ja professionaalset võib ammutada. Filmivalikust kõnelemata. Omaette väärt kanal on muidugi Naše Kino, kust kogu vene filmiajaloo jupp jupi haaval kätte võib saada, alates kahekümnendate aastate tummast kuni nõukogudeaegse helisevani. Teinekord kisub vaatama isegi Detski Mir, kust võib vahtida viiekümnendate liigutavaid multikaid või humanistlik-patriootilisi mängufilme lastele, näiteks Arkadi Gaidari lugude mitmeid ekraniseeringuid või kolmekümnendatel aastatel venelaste tehtud “Aarete saart” ja “Viieteistkümnendaastast kaptenit”.

Minu teenistuses on mitmeid ööpäevaseid filmi-programme, kust filmiklassikat püüda. Isegi Canal+ ja

Canal+Gul, mis printsiibilt pitsivad ju massikultuurilist möga, pikivad oma programmidesse aeg-ajalt “kuldset mustvalget”, mis toodetud enne või vahetult pärast viimast suurt sõda. Praegu serveerivad need kanalid kõrvuti kahte versiooni filmist “Mida külvad...” (“Inherit the Wind”), esimese on teinud Stanley Kramer 1960. aastal peaosas Spencer Tracey, ja teise Daniel Petrie 1999. aastal, pearollis Jack Lemmon. Jne.

Jalgpallifundamentalistina on mu vutinälg nüüd pidevalt kustutatud. Venelastel on ju spetsiaalne jalgpallikanal, mis kajastab ka Itaalia, Hispaania jt. riikide heitlusi. Inglise vutti annab hooajati ka Canal+, hüva jalkat kajastab Eurosport. Ent jalgpalli tarvis on mulle koju suunatud ka mitmed Taani ja Norra kanalid, sest nende riikide meistrivõistlustel hiilgavad ju mitmed eesti pallurid. Indrek Zelinski on teada-olevalt hetkel Taani resultatiivseim ründaja ja kõditav on kuulata, kuis taanlased tribüünidel skandeerivad Indreku ja Andres Operi nime. Mitu Zelinski iluvärvat ja taani publiku rõõmumäratsemist olen püüdnud videomakilindile, pärast hea vaadata ja Indrek Schwede ees uhkeldada.

Nii et ma olen iseenda kompunnitid teleassortiiga päris rahul. ETV võiks tööpoolest sootuks välja lülitada. Ehkki — mingi lootuseussike vingerdab mus vägisi ka: äkki siiski saab veel vastu igasugust tõenäosust Eesti Televisioonistki kui mitte kultuuri-, siis vähemalt kultuurne kanal.

Äripäev, 22. august 2001

TELE JA RAADIO LIITMISEL MAJANDUSKASU KÜSITAV

Kristiina Traks

Valitsus kiitis eile heaks seaduseelnõu, millega ühendatakse ETV ja Eesti Raadio üheks avalik-õiguslikuks juriidiliseks isikuks. Majanduslikku efekti ühendamine aga ei anna ning reklaam ETVst tõenäoliselt järgmisel aastal ei kao.

Kultuuriminister Signe Kivi sõnul jäävad ETV ja Eesti Raadio järgmise aasta eelarve samale tasemele mis praegugi ja lisaks maksab riik ETV-le 80 miljonit krooni kompensatsiooni reklaamist loobumise eest. “Majanduslik kokkuvõid on teisejärguline,” ütles Kivi. “Arvude kokkulöömisega tegeletakse, kuid minuni pole jõudnud konkreetseid andmed miljonitest kroonidest, kui suur peaks kokkuvõid olema.”

Reklaam peaks ETVst ringhäälingu seaduse muutmise seaduse eelnõu järgi kaduma järgmisest aastast ja Eesti Raadiost alates 2005. aastast. 80 miljonist kroonist, mis ETV reklaamist loobumise eest kompensatsiooniks saab, tuleb 30 miljonit krooni kolmelt erakanalilt ning ülejäänud riigieelarvest.

ETV saab sel aastal riigilt 98 miljonit krooni, reklaamituludeks on planeeritud 50 miljonit krooni.

Eesti Raadio saab sel aastal riigieelarvest toetust 75,2 miljonit krooni.

ETV reklaamidirektor Rivo Saarna ütles, et järgmisel aastal tõenäoliselt reklaam ETVst siiski ei kao. “Praegu on valitsus võtnud vastu vaid seaduseelnõu, kuid selle peab ju veel riigikogu vastu võtma, president välja kuulutama ja alles pärast Riigi Teatajas avaldamist hakkab see kehtima,” rääkis Saarna. “Seni töötame me nagu tavaliselt ja sõlmime reklaamilepinguid.”

Saarna sõnul sõlmitakse reklaamilepingud tavaliselt aastaks, mis tähendab, et enne järgmise aasta lõpu ei kao reklaam ETV eestriist kuskile. “Samas pole üldse kindel, kas riigikogu sellisel kujul seaduse vastu võtab, arvestades riigieelarve defitsiiti,” lisas Saarna.

Kanal 2 juhatuse esimees Urmas Oru ütles, et vähemalt esialgu on olnud jutt, et tasu ringhäälingulubade eest on konstantne ning iga-aastaselt ei suurene. “Meie ringhäälinguluba kestab aastani 2004. ja vähemalt selle ajani peame siis igal aastal ETV-le 10 miljonit krooni maksuma,” ütles Oru.

Ringhäälingunõukogu liige Ignar Fjuk ütles, et auditit, kui palju kasu või kahju ETV ja Eesti Raadio liitmisest saab, pole veel tehtud. “Auditit pole praegu veel tehtud, sest ETV majanduslik olukord alles hakkab paranema,” ütles Fjuk. Tema sõnul tehakse audit järgmise aasta alguses ja siis selgub ka, mis kasu võib liitmisest saada.

Fjuk ei osanud aga öelda, kust peaks kahe institutsiooni liitmisel kasu tulema, sest tehnoloogiad,

mida tele ja raadio kasutavad, on täiesti erinevad. Ka ei ole Fjuki sõnul ringhäälingunõukogus arutatud ETV ja Eesti Raadio hoonete müüki.

Riigi toetus ringhäälingule 2002:

Eesti Televisioon	98,0 mln kr
reklaamikompensatsioon	80,0 mln kr
Eesti Raadio	75,2 mln kr
kokku	253,2 mln kr

Äripäev, 24. august 2001

RAHVUSRINGHÄÄLING — OLETUSED JA ARGUMENDID

Peeter Sookruus, kultuuriministeriumi osakonnajuhataja

Kui valitsus kiitis 21. augustil heaks kaks ringhäälinguala korraldavat seaduseelnõu, järgnes sellele hulk kommentaare, mis enamasti negatiivset laadi.

Peamiselt võeti jutuks kahest eelnõust üks — Eesti Rahvusringhäälingu seaduse eelnõu ning püüti näidata, et kavad Eesti Raadio ja Eesti Televisiooni ühendamiseks on väärad ja mõtted. Esindusliku töörühma töö tulemusel ning mitmepoolse kokkuleppega kinnitatule tuginevate eelnõude halvustamise tuhinas unustati aga väga olulised momendid.

Tegu pole ootamatu ideega

Valitsus soovitas juba mullu oktoobris käsitleda Eesti Raadiot ja Eesti TVd edaspidi ühtse majandusüksusena. Muide, sama seisukoht kajastub ka tänavuses riigieelarves, kus summad avalik-õiguslikule ringhäälingule on toodud ühel real.

Kuid rahvusringhäälingu loomise kaval on veelgi pikem cellugu. Juba 1997. a töötati eelmise valitsuse ajal kultuuriministeriumis välja rahvusringhäälingu seaduse eelnõu, mida hindasid ka Euroopa Nõukogu meediaekspertid.

Toona tavapäraste erimeelsuste tõttu ringhäälingumaastikul ei jõudnud kõnealune eelnõu tollal valitsusest kaugemale. Niisiis pole rahvusringhäälingu loomise puhul tegu mingi uue ja ootamatu idee-sälvatusega, vaid sihiks on olnud avalik-õigusliku ringhäälingu seisundi kindlustamine üldse.

Siinkohal väärivad tähelepanu ka mõttekäigud sellest, milline oleks avalik-õigusliku ringhäälingu seisund tänases Eestis juhul, kui Eesti TV ja Eesti Raadio poleks 1990. a jaotatud kaheks eraldiseisvaks ringhäälinguorganisatsiooniks.

Kas ka ühtse avalik-õigusliku ringhäälinguna tegutsedes oleks Eesti TV sattunud nii raskesse finantsseisu, mille tunnistajaks me alles äsja olime?

Kuid oletused pole just eriti viljakas viis mõnda asja põhjendada. Sisukam argument on see, et väga paljudes Euroopa maades toimivad avalik-õiguslik

raadio ja -televisioon edukalt ühtse tervikuna. Pole juhtunud kuulma-nägema, et selline kooslus oleks tekkinud “mõttetu ühinemise” tulemusel (nii nimetas 22. augusti ÄP oma esiküljel kokkuvõtvalt kogu rahvusringhäälingu loomise kava).

Usun, et Soome, Taani, Norra meie lähemate naabrite seast või Suurbritannia, Itaalia ja Austria kaugeimate maadena on kogu oma rahvusringhäälingu ala väga läbimõeldult korraldanud. Nad teavad pikkade aastate kogemustest, et ühiskonnas sarnases staatuses olles ja sarnaseid funktsioone täites on end enam õigustanud avalik-õigusliku raadio ja televisiooni tegutsemine ühtse organisatsioonina. Muidugi on võimalik leida hulk argumente Eesti Raadio ja Eesti TV võimaliku ühendamise poolt või vastu. Kuid kindlasti on vaja arvestada ka protsesse, mis toimuvad ringhäälingu vallas mujal maailmas.

Täiesti uue olukorra loob ringhäälingu arengus alanud digitaalajastu, milles üha rohkem põimuvad senise traditsioonilise ringhäälingu vormid. Eesti on huvitatud, et meil oleks tugev, kindlal alusel tegutsev, arenemis- ja konkurentsivõimeline avalik-õiguslik ringhääling ka uute meedialiikide kiire arengu oludes.

Mitmel maal ollakse meie tänasest mõttetasandist sel suunal juba mitu astet edasi jõutud. Taani, kus avalik-õiguslik raadio ja TV on kogu aeg tegutsenud ühtse firmana, on senise ühe kompanii raames asunud lähendama ja ühendama isegi mitmeid raadio- ja teletoimetusi, et olla konkurentsivõimeline arvestatav tegija ka *online*-meedia oludes. Samas suunas liiguvad mõtted ka Norras ja mõneski teises riigis.

Arvan, et rahvusringhäälingu teket ei saagi vaadata ainult puhtalt rahalises väljenduses. On väga palju tegureid, millest mõnest eelpool juttu oli.

Mida kriitikud ei märganud

Kuid märksa olulisemaks Eesti Raadio ja Eesti TV võimaliku liitmisega teemast pean uues seaduseelnõus hoopis seda, et eelnõus on pakutud välja avalik-

õigusliku ringhäälingu stabiilsel ja selgel alusel rahastamise uus mudel. Rahvusringhäälingu eelarvet hakatakse kavandama kolmeaastaseks perioodiks ning juba järgmisel aastal peaks märgatavalt kasvama Eesti TV rahastamine riigieelarvest, ületades oluliselt seni reklaamiga teenitud summad.

Kahjuks pole senised kriitikud aga seda üldse märganud. Kuid just ebakindlal alusel rahastamine on olnud Eesti TV ja Eesti Raadio suurimaid probleeme ning pole lubanud normaalses keskkonnas kavandada avalik-õigusliku ringhäälingu tööd lähemas ja kauges perspektiivis.

Sirp, 24. august 2001

HEAD AEGA, VAAPO

Ilmar Raag

Möödunud nädalal ilmus Sirbis Vaapo Vaheri artikkel “Elu ilma ETV-ta” (vt. lk. 292). Kuna Eestis ei ole meediakriitikele meedia tegelik tundmine kohustuslik, ei ole ka Vaapole midagi ette heita. Kummatigi aga peegeldab see artikkel üht trendi, mida on juba ammu kardetud ja mis ei puuduta sugugi ETV-d, vaid meediat Eestis palju laiemalt.

Esimese hooga võiks ju artikli eeldustele vastu vaielda. Nii ei kannata väide “ETV jätkuvast kommertsialiseerumisest” mingit statistilist kriitikat. Tõepoolest, numbrite järgi on ETV praeguses programmis täpselt sama palju kultuuri kui näiteks 1996. aastal. Veel enam, möödunud hooaeg oli esimene, kus ETV pakkus esimese ja ainsa kanalina seebivaba programmi. Uuel hooajal ei ole isegi enam viimset “Reisile sinuga” tüüpi mängu “Parimad sõbrad”. Reklaamimüüjad kutsuvad suurt osa ETV programmist avalik-õiguslikuks auగు.

Ometi on Vaapo Vaher hooletult loopinud väite ETV jätkuvast kommertsialiseerumisest. Miks? Teadlikust demagoogialõbust? Teadmatusest, mis iseloomustab enamikku eesti meediakriitikuid, kes langevad kogu programmi üle otsuse üheainsa lemmiksaate järgi? Vastus ei ole ilmselt ei üks ega teine. Muidugi on selge, et Vaher ei tunne televisiooni statistikat ega tea ka selle tööstuslikku loogikat, kuid just sellepärast on tal õigus. Eeldades, et meedia eesmärgiks on oma tarbija vajaduste rahuldamine, muutub statistika diskursus tühiseks retseptiooni diskursuse ees. Vaapo Vaheril kui vaatajal on täielik õigus sulgeda ennast solipsismi ringi. Just sellisena muutub ta ka tähendusrikkaks tarbijajühikuks akadeemilisemates kirjatöödes. Asi on nimelt selles, et see artikkel on otsekui sõna-sõnalt maha kirjutatud mõnest moodsast meediaõpiku tarbijakäitumise peatükist.

80ndatel langes jutt informatsiooni progresseeruvast kasvust kokku muu hulgas ka kaabel- ja satelliittelevisiooni arenguga. 1995. aastal nenditi, et elektrooniline meedia on jõudnud ohtlikule küllastumisastmele, kus arengus ei ole määrav mitte mõne üksiku telekanali pakkumine, vaid tarbija käitumine teda segadusse ajavas informatsioonitulvas. Kui 1994 oli Euroopas umbes 300 telekanalit, siis aastaks 2000 ennustati nende arvu kahe- ja isegi kolmekordistumist

eelkõige temaatiliste kaabelkanalite arvel. Sel hetkel ei näinud aga keegi veel ette interneti arengu tegelikku ulatust. Kaasaegne meediatarbija loomulikult ei vaata kõiki talle pakutavat 500–600 kanalit. Pärast mõningat otsimist kujuneb nii ehk teisiti välja bukett lemmikkanalid, mis enamasti on temaatilised ehk suunatud ühele kindlale maitsele. Vanamoelised üldkanalid (nagu kõik eesti kanalid) on sellises olukorras kindlalt kaotajad, kuna püüdes meeldida kõigile, ei suuda nad kindlat sihtgruppi (nagu Vaapo Vaher) igal kellaajal rahuldada. Kõige tugevamalt on see trend end näidanud USA-s, kus 1999. aastal esmakordselt kogusid temaatilised kaablikanalid kokku rohkem vaatajaid kui vanad suured üldkanalid (NBC, ABC, CBS, Fox, WB). Ka Vaher paneb oma lemmikprogrammi kokku peamiselt temaatilistest kanalitest (NTV bukett, Canal +, Kultuurikanal jne.) ja käitub seega igati haritud ja nõudliku meediatarbijana, kellele võõrkeel ei ole takistuseks. Niisuguse tarbija diskursus on aga veel enam komplitseerunud interneti leviga, sest seoses võimalusega leida endale täpselt sobiv meediasutus ka internetis on muutunud ootused televisiooni suhtes. Ühes Inglismaal tehtud uuringus leiti, et inimesed soovivad oma vaba aega kasutada sihipäraselt ja tulutoovalt (*quality time*): nad surfavad pigem internetis või vaatavad spetsiifilisi temaatilisi kanaleid, üldkanaleid seostataksegi rohkem eesmärgita meelelahutusega (*pottering*).

Vaapo Vaheri tekst on seega sümptomaatiline, sest osutab valusalt eesti telemeedia piiridele ehk laiemalt eestikeelse meedia piiratusse. Eesti ei ole eelkõige majanduslikult valmis sammu pidama globaalse meedialoogika arenguga. Mõte uute temaatiliste kanalite asutamisest tarretaks momentaanselt iga meediaraha käsutava inimese vere. Ka kõige tagasihoidlikum nišikanal tunduks esmapilgul Eestile liiga kallis. Jah, muidugi on üsna levinud mõte, et ETV võiks olla kultuurikanal, ent see läheks vastuollu avalik-õigusliku kohustusega pakkuda midagi kõikidele vaatajagruppidele. Täpselt sama tugevad on nõudmised, et ETV oleks peamiselt spordikanal, kuna see on meie hetke ühtehoidmise alus, või et ETV oleks peamiselt uudistekanal või et ETV oleks peamiselt vähemusgruppide kanal... Meediademokraatia tule-

museks on anakronistlik kesktee otsimine, mille ainult ajutiseks plussiks on esimese poolaasta vaadatuima kanali tiitel 2001. aastal.

Palju kiidetud BBC, YLE ja STV (Rootsi avalik-õiguslik televisioon) vastus sellele küsimusele lähtub kahest lähtekohast: avalik-õiguslik programm peab olema kokkuvõttes kõige vaadatavam, sest kuidas saaks Vaapo Vaheri kitsast sihtgruppi eelistada tädi Maali omale, mis kogu maailmas on suurem (reitingusõjad Eestis on lapsemärg, võrreldes palavikuga BBC koridorides, kui erakapitali ITV siin-seal mõne punkti võidab); vaataja diferentseeritud ootustele tuleb vastu tulla, suurendades kanalite arvu. Soomlaste YLE-l on tulevikus 4 avalik-õiguslikku kanalit, BBC-il aga isegi rohkem, sest need, kellele meeldib uudistekanal BBC World, võivad rabanduse saada BBC Prime'is näida-

tava oksjonisaate peale. Soomlased väidavad, et 30% eelarvet suurendades saavad nad praeguse 2 kanali asemel näidata 4 digitaalkanalit.

Kokkuvõttes peab vist Vaapo Vaherile head aega ütlemata. Nõudlikum osa kosmopoliitset eesti intelligentsist leiab üha rohkem endale vaimutoitu spetsiifilisematest võõrkeelsetest kanalitest. ETV ei komertsialiseeru, kuid Vaapo nõudmised kasvavad kiiremini kui Eestimaa võimalused. *Nolens, volens* on see avatud uks eesti kultuurist võõrandumisele. Eesti meedia aga tasandub üha enam madalaima ühise nimetaja järgi, sest “ollakse ju kogu rahva teenistuses”. Või mis oleks, kui räägiksime Toompeal eelarve suurendamisest 30 protsendi võrra. Seda homeerilist naeru ei unustataks veel aastaidki hiljem.

Sirp, 31. august 2001

ON NIISUGUNE KANAL!

Mihkel Mutt

Eelmises Sirbis vastas Ilmar Raag number varem kirjutanud Vaapo Vaherile, kes mäletatavasti oli äsja taastanud usu televisiooni kui täisväärtuslikku meediumisse. Satelliidimaailma abil saab ta nüüdsest kenasti rahuldada oma kultuurilisi vajadusi, leiab head meelelahutust kui muud. Ja ta avaldas lootust, et ka väidetavalt komertsialiseerunud ETV küünib kunagi samale tasemele.

Ilmar Raag aga jahutas Vaheri optimismi. Vaheri käitumine olevat tänase meediamaastiku tarbijale väga tüüpiline. Kogu maailmas on nimelt võetud suund spetsialiseeritud kanalitele. Järjest rohkem inimesi tahab mingit konkreetset infot, mis vastaks just tema huvidele ja kalduvustele kõige paremini. Üldkanalid jäävad kaotajaks. Aga eesti kanalid on kõik üldkanalid. Eesti häda on järjekordselt tema väikus. Mis tahes nišikanali käivitamine olevat Raagi sõnul meie jaoks absurdsest kallis. Ja isegi kui suudaksime mõne niisuguse kanali käiku lasta, siis kuidas suudaksime meie oma tegijatega võistelda suurte kompaniidega, kus on koos maailma parimad spetsialistid ning võimas tehnika?

Selle kõigelega saab ainult nõustuda. “Telekooli” saated ei saa võistelda Discoveryga, oma uudistekanal tundub mõttetu, kui on kättesaadavad DW, CNN, BBC World, Euronews ja veel mõned. Välismaal töötavad eesti korrespondendid saab kogu meie pressi peale ühe käe näppudel üles lugeda. Ja nii edasi.

On ainult üks erand. Me saame kõike muud taldriku ja kaabli kaudu paremini kätte peale ... eestiainelise materjali. Sest teisi see lihtsalt ei huvita. Puudub konkurents. Aga meile on see ainevald tähtis. Kas ikka on? See sõltub meist endist, sellest, kui tõsiselt me end, oma riiki, ühiskonda ja rahvast võtame. Kas

me arvame endil olevat tulevikku või läheme Nööbi-valaja katlasse uuestisulatamisele. Ma ei ole romantik ega arva, et eestiainelise kanali jälgitavus oleks väga suur. Aga ma olen tagasihoidlik optimist ning arvan, et Euroopa Liidus olles kasvab vajadus vaimse enesejaatuse järele. Siis, kui esialgne vaimustus supermarketitest on lahtunud triviaalsüsteemiks.

See kanal oleks küll mingi paralleel meie kultuuri-ajakirjadega, aga auditoorium oleks eeldatavalt siiski palju suurem. Sest selle kanali sisu ei koosneks üksnes kultuurist. Millest siis? Kõigest, mis mahub “eesti” alla. Alates parlamendiistungite ülekannetest kuni filmideni, spordivõistlustest teatrietenduse salvestuseni. Arhiivimaterjalid, keeleõpe muulastele, muidugi originaalsaadet. Küll seda ainet juba leiaks.

Muidugi oleks see kanal kallis ega elataks end ise ära, aga see on ainus, mille peale oleks väärikas kulutada maksumaksja raha. Ja säärase rõhutatult lokaalainelise kanali jaoks oleks tõenäone ka Euroopa ühiskassast raha saada.

Lõpuks väike kõrvalepõige. Umbes aasta tagasi ütlesin ühele Eesti Raadio toimetajale eravestluses, et “Vikerraadio” “Maakonnauudised” kuuluvad mu lemmiksaadete hulka. Toimetaja refereeris mu sõnu mingil raadioinimeste koosolekul. Tema ülemus oli naernud: kas siis tõesti ei saanud toimetaja aru, et M. M. ironiseeris, pani peenelt pihta? Kui see ülemus peaks juhuslikult neid ridu lugema, siis teatan, et ma ei ironiseerinud. Ma saan ju ka aru, et alati ei tee neid uudiseid Eesti Raadio kõige professionaalsemad jõud, aga see ei loe. Nende väärtus on muus. Säärased saated näitavad, et elu toimub ka mitmel pool mujal Eestis ning et on inimesi, kelle missiooniks on neist rääkida. See teeb südame soojaks.

Äripäev, 18. september 2001

KELLELE JACKPOT TELETURUL?

Ilmar Raag, ETV juhatuse liige

Tallinnas on kolm hoonet, kus täna hoitakse pöidlaid peos. Kokku tuleb TV 1 aktsionäride erakorraline koosolek, et otsustada TV 1 saatust. Teoks võib saada see, mida on oodatud vähemalt 7–8 aastat. Eesti turul jääb üks telekanal vähemaks.

Ajal, mil Postimehes räägitakse Eesti Päevalehe ülevõtmisest ja Hansapangas sosistatakse Ühispanga kaost, tundub neljast ühe telekanali sulgemine sama loomulik kui sissehingamisele järgnev väljahingamine. Kui aga oodatu teoks saab, siis võib endalt ometi küsida toimuva laiemat tähendust.

Kuna erakanalid sõltuvad väga oma hanke kvaliteedist, oli Polsati (TV 1) turuletulek halvaks uudiseks Kanal 2-le. Rahvusvahelisel teleturul eelistatakse igal juhul müüa Eesti territooriumi teleõigusi suurtele gruppidele, nagu Viasat või Polsat. Nii ETV kui ka Kanal 2 hankijad olid sunnitud viimase aasta jooksul mitu korda kuulma, et nendega ei sõlmita tehinguid enne, kui Polsat on oma otsuse teinud. Pikemas perspektiivis tähendaks see kõikide rahvusvaheliste tippprogrammide jagunemist TV 3 ja TV 1 vahel. Kevadine TV 1 filmide ja sarjade valik juba näitaski tugeva tulija potentsiaali. Paranenud programm sõi sihtgruppide sarnasuse tõttu nii Kanal 2 kui TV 3 vaatajaid. Samal ajal näitas edukas projekt Urmas Otiga, et TV1 võiks püüda ka põliseid ETV vaatajaid.

Ometi tekkis uue tegija treppi mõra, kui selgus, et Kanal 2 oli endale saanud austraalia seebi “Kodus ja võõrsil”, mis oli TV1 *prime-time* tugisammas. Küsimus ei olnudki mitte niivõrd selles, et Kanal 2 otsustas oma positsiooni parandada madalaprofiililiste seepidega, vaid TV1 süsteem ei toiminud enam. Palgamaksmise hilinemised viitasid kõige otsesemalt rahavoole probleemidele.

Sel hetkel ilmnis aga lõpuks, et Kanal 2 korporatiivne side Eesti Meedia Grupiga hakkab ennast ära tasuma. Kuni viimase ajani oli nende *cross-over* sünergia efektiivsus minimaalne, sest omasaadete väikese mahu juures mängis Eesti-sisene trükimeedia

partnerlus tunduvalt väiksemat rolli kui TV 1 või TV 3 rajatagune seljatagune samas televaldkonnas.

Nimelt avastati rõõmsalt, et ETVst reklaami väljaviimise tegelik võitja on Eesti Meedia. Juba enne oli teada, et kuna kõik vabanevad reklaamirahad ei jaotu ülejäänud telekanalite vahel, vaid suur osa sellest siirdub printmeediasse, mis tähendab raha Eesti Meediale. TV 3 potentsiaalne reklaamimahu kasv jääb seega nõrgemaks. Lisaks aga leiti, et 10 miljoni krooni litsentsitasu nõudmine käib TV 1-le üle jõu. Järelikult ei tohi ETVst reklaami väljaviimisega viivitada, sest plaanitud seaduseelnõude alusel tähendaks see ka viimast hoopii TV 1-le. Plaani ainuke nõrk lüli on selles, et riik peab sellisel juhul 10 miljonit ise kinni maksma. Sellisel juhul maksab riik ETV reklaamist loobumise tulemusena tööpoolest 40–50 miljonit krooni omast taskust.

Täiesti selgelt on ringhäälinguseaduse eelnõudega üritatud kiirustada, sest nii mõnelgi võib taas tekkida rumal küsimus: “Miks ei võiks riik seda raha turult teenida, selle asemel, et ise seda maksta.” Aga see selleks. Praegu on olemas kõik võimalused, et muutused toimuksid kiiremini, kui kõhklejate hääled õhus levida suudaksid.

TV 1 kui konkurendi kadumine tähendab sedagi, et “vabaneb” terve hulk vaatajaid, kes pigem siirduvad Kanal 2 seebisema osa juurde kui TV 3-le, mille sihtgrupid on Ameerika *mainstream*’i paremikuga juba ära hellitatud. See aga tekitab Kanal 2 ajaloolise võimaluse lõpuks ometi võidelda Eesti vaadatuima kanali nimele.

Iseküsimus on olukorra lõplikkus. Kanal 2 ja TV 3 kulutused omasaadete peale näivad väga ränga spuridina, mille tegelik kasutegur võib osutada väikeseks.

Loomulikult soovib Kanal 2 saada endale veidigi Postimehe tõsiseltvõetavast imagost, kuid selle hinnaks võib olla kahjumi jätkumine. Analüütikud on ju ennustanud, et lõpuks on Eestis ruumi vaid kahele kanalile, millest üks on reklaamivaba ja teine võtab meie mikroskoopiliselt turult kõik, mis siit võtta on.

Eesti Päevaleht, 5. detsember 2001

ETV TULEB ÄRA MÜÜA

Vallo Toomet, majandustoimetuse juhataja

Igal sügisel lendavad linnud lõunasse ja Eesti Televisioonist (ETV) hakatakse reklaami välja viima. Kevadel tulevad linnud tagasi ja ETV-s on reklaam alles.

Nii ka sel sügisel. Täna riigikogus arutlusele tuleb ringhäälinguseaduse muudatus on taas üks katse ETV-st reklaam välja viia. Sedakorda alates 1. juulist. Kevadel räägiti küll 1. jaanuarist, kuid siis leiti, et las

nad (ETV) teevad selle Eurovisiooni rahus ära, muidu võib veel seegi projekt kokku kukkuda.

Poliitikud on end pikkade aastate jooksul petnud postsotsialistliku dogmaga, et avalik-õiguslik ringhääling on üks euroopaliku kultuuriruumi väga tähtis osa, ilma milleta meid nagu keegi Euroopas ei oota. See on illusioon, pettekujutelm. Euroopat ei huvita konkreetne ETV, Euroopa eeldab, et ajakirjandus on vaba ning kaitseb demokraatiat. Selle tingimuse täitmiseks ei piisa kindlasti mitte ainult ETV-st ja samas ei ole ETV selle põhimõtte garandiks.

Tänaseks on ETV finantseerimisel jõutud arusaamani, et riigi dotatsioon ja vaba turg ei sobi kokku. Kuid nüüd on teine häda. Omanik (riik) ei leia ETV ülalpidamiseks seda summat, millele ise on andnud heakskiidu. Eesti ringhäälingu ülalpidamiseks vajalikust 250–270 miljonist kroonist on puudu 50 miljonit krooni. See tõde sunnib koalitsiooni nimeetatud ringhäälingunõukogu asuma teisele poole rindejoont ning alustama sissisõda, kui puudujäävat summat ei leita, et takistada seaduse vastuvõtmist.

Erakanalite lubadus, maksta igal aastal 30 miljonit krooni reklaamist loobumise kompensatsiooniks, on taas üks probleemi lahenduse enesepetu vorm. Nagu paigalkäimine — edasi ei saa. Iga seadusesse sisse kirjutatud absoluutväärtuses summa väheneb koos inflatsiooniga ja muutub teatud aja pärast turu arenguid arvestades marginaalseks. Kui Soomes maksavad MTV ja Nelonen riiklikule ringhäälingule igal aastal teatava protsendi oma käibest ehk reklaamitulust, siis meil kardetakse seda põhimõtet, kuna arvatakse, et keegi kusagil nagunii tüsatab, petab ja varjab oma tulusid.

Ja veel üks aspekt. Ka pärast reklaami kaotamist jääb oht, et varjatud reklaam ühel või teisel moel ennast ekraanile surub. Vähemalt niikaua, kui ETV on tugev ja vaadatav kanal.

Kokkuvõtvalt on ETV finantseerimisskeemis liiga palju loogikavigu, et saavutada kõiki rahuldav tulemus. Poliitikud, müüge ETV ära — see on ainus otsus, mis on oma loomult loogiline ja enamust rahuldav. Eesti Televisioonil on praegu veel väärtus.

Sirp, 7. detsember 2001

VASTAMATA KÜSIMUSED JA TOTRAD ARVAMUSED

Ilmar Raag

Minult küsiti, et mis siis ETVst saab? Ja ma pidin vastama, et ma ei tea. Mitte sellepärast, kas ETV-l on raha vähe või palju, vaid seepärast, et Eesti riik ei ole tegelikult valmis televisiooni tuleviku tege-likuks tähenduseks.

Ühiskonna areng ja kogu maailmas toimuvad protsessid on tunduvalt keerulisemad kui enamik populistlikke küsimusi, mis avalik-õigusliku meedia olemuse kohta esitatakse. Usun, et see arvamus kehtib triviaalselt ka paljude teiste valdkondade kohta. Ometi on mind vapustanud viimase poole aasta jooksul kuulnud kolm avaldust, millesse peaaegu tervenisti kätkeb meediaalane idealism. Sellele vastukaaluks kasutan järgnevalt jõudumööda reaalsel poliitilisel sõnavara.

“Miks on teil nii suur turunduse eelarve?” kostus kord ühelt doktorikraadiga inimeselt. “Miks on teil nii suur turunduse eelarve, kui reklaam kaotatakse?” Muidugi on turundusest ehk marketingist üsna ketserlik rääkida selles pühakojas, kus jutt käib rahvuskultuurist. Ent “turunduse” eiramine tähendab siiski enam-vähem sama mis omaaegne kiriku keeld inimesi anatoomia uurimise eesmärgil lahata. Iga hästi toimiva meediaorganisatsiooni aluseks on turundusküsimus: “Kellele ja kuidas me oma teenust viime?”

Enam-vähem hetkest, kui Wittgenstein ütles, et tähendus peitub kasutamises (*meaning is usage*) või kui Emile Benveniste kirjutas oma kuulsa “L’appareil

formel de l’*énonciation*”, on selgeks saanud, et ainult mingi sõnumi valmistamine ei tähenda selle tegeliku tähenduse avamist. Wittgenstein toob hea näite, et lause “Ma olen siin” tähendab erinevaid asju sõltuvalt sellest, kas seda lausub ema köögis või õppejõud filosoofiatunnis. Seega on iga sõnumi täpsema tähenduse tagamiseks oluline kontrollida ka lausungi (ehk kommunikatsiooniakti) konteksti. Jällegi üsna triviaalne tõdemus.

Ka avaliku sektori turunduse ülesandeks on viia sõnum oma adressaadini vajalikus kontekstis. Selle ülesande tegelik sisu viib meid aga ETV ühe kõige tõsisema lahendamata probleemini: “Kes on ETV teenuse adressaat?” Kogu ühiskond? Ega te ometi seda tõsiselt ei mõtle?

Kaasaegne ühiskond fragmenteerub teie soovidest sõltumata. Erinevate subkultuuride piirid muutuvad aina jäigemaks ja seeläbi teatakse aksiomaatiliselt, et “kõigile ei ole võimalik meeldida”. Lähemalt vaadates ei ole enam olemas eesti kultuuri, vaid on eesti kultuurid. Kas Sirp, Postimees ja SL Õhtuleht pöörduvad ühiskonnas samade gruppide poole? Vist mitte. Kuid kelle poole peab pöörduma ETV? Kui otsustaksime, et me teeme näiteks kultuurikanali, tõuseb spordiüldsus kui üks mees ja esitab küsimuse: “Kes ühendab eestlasi rohkem, kas Erkki Nool või Arvo Pärt?” Kui teeme elitaarse kvaliteetkanali, küsitakse: kes hoolitseb siis ühiskonna heidikute ja marginaalsete gruppide eest?

Need küsimused on veelgi teravamad viimasel ajal, mil Eestis on üha tugevamaks saamas “õigesti mõtlemise doktriin”. Seda väljendas üks parlamendisaadik: **“Tead, ETV programm ei tohiks kedagi solvata.”** Tegelikuses tähendab see viktoriaanliku soovi vältida provokatsioone, sest “kas võib maksu- maksja raha eest talle šokiteraapiat organiseerida?”

Ükskõik millise meediapraktiku käest küsides selgub see, mida te nagunii juba teate: “Kõigile meeldimise hinnaks on joondumine kõige rumalama naiskodaniku Maali järgi.”

Tahan nüüd toonitada: **ka riigi finantseeritud meedia ei saa mõelda ainult oma ülla sõnumi kirjeldamisele, vaid tal peab olema konkreetne sihtgrupp.** Need, kes seda ei usu, petavad ennast ebaefektiivse kommunikatsioonimudeliga.

Probleem on aga teadagi valikutes. Mujal maailmas nähakse ühte lahendit digitaaltelevisioonis, mis lubab lihtsate vahenditega suurendada kanalite arvu. Kõige levinumalt võiks meilgi ette kujutada ETV uudistekanalit (24 tundi uudiseid), ETV kultuur, ETV sport, ETV venekeelsed saated ja ETV meelelahutus (midagi sellist nagu BBC Prime). Loomulikult seda ei sünni, ehkki riiklikult toetatud sõnumite efektiivsuse seisukohalt oleks see ainuke lahendus.

Ometi muutub olukord ka Eestis. Kui mitte viie, siis kümne aasta pärast on Interneti ja digitaaltelevisiooni lahendused ka Eestisse jõudnud, mille peamine tulemus on see, et iga televaataja saab kellaajast sõltumata vaadata oma individuaalset teleprogrammi. Umbes nii nagu te praegu lähete Interneti, et lugeda ajalehti, võite tulevikus televiisorist valida saateid. Sel hetkel kaotab telekanali tervikprogramm oma senise tähenduse, sest vaataja otsib nagunii oma lemmiksaateid. Sel hetkel suureneb aga veelgi turunduse kaal, sest iga uus saatesari on vaja vaatajale teatavaks teha. Praegu usutakse, et uusi saateid avastatakse siis peamiselt Interneti (tele)portaalide kaudu, sest vaataja ei juhtu enam tihti eetri- aegadest sõltuvat programmi vaatama.

Seega on tulevikus ETV teleportaal, mis välistab selle, et spordisõbrad peaksid kultuuri kiruma ja vastupidi. Ometi ei lahenda see automaatselt peamist küsimust: “Millistele ühiskonnagruppidele peab prioriteetselt saateid tootma?”

Lõpuks pidin lämbuma, kui kuulsin ühelt ETV sõbralt arvamust, et programm läheb odavamaks, kui reklaami ei ole. Siis ei pea tegema kallist

meelelahutust. Ma mõtlesin koheselt veelgi kallimatele ärajäänud telelavastustele, dokumentaalprojek- tidele à la “Teateid tegelikkusest” ja regionaal- televisiooni arendamisele. (Julgemata meenutadagi, et Eesti Televisioon on tootnud selliseid kaasaegse rahvakultuuri (tõsi meelelahutuslikke) monumente nagu mängufilmid “Mehed ei nuta” või “Siin me oleme”). “Õnne 13” kunstilise kvaliteedi üle võib vaielda, aga kui uskuda, et telelavastus kuulub ühe kultuurprogrammi juurde, siis tasub meenutada, et kogu oma lihtsuse juures on ometi tegemist ETV kõige kallima saatega.

Tegin väga kasutu asja. Vaatasin ARTE eelarvet. See on kell 19 algav õhtune kultuuriprogramm, mis kestab keskmiselt kuus tundi päevas. Jutusaated, dokumentaalfilmid, mängufilmid ehk kokku kultuuri- programm, mida vaatab Prantsusmaal 4–6 protsenti televaatajatest ja Saksamaal tunduvalt vähem. Nende eelarve on 4,6 miljardit krooni. Seega 23 korda rohkem kui ETV-l kõige julgemates unistustes. BBC üheainsa Nick Frazeri toimetatud iganädalase doku- mentaalfilmi saateaja eelarve on samuti suurem kui kogu ETV eelarve. Tõesti kasutu võrdlus.

Jah, muidugi on ka ETVs võimalik teha ainult stuudiosse jäävat raadiosarnast jutusaateprogrammi, mis tuleks kokkuvõttes odavam kui praegune. Küsi- mus on ainult selles, mis on ETV tegelik eesmärk. Kui me ideaalis usume, et selleks on usu alalhoidmine eesti kultuuri kesksesse elukeskkonda, siis käib sellega kaasas ka üks tingimus, mis enamasti unu- tatakse. See on kvantiteedi imperatiiv. Selleks, et üks üldühiskondliku ülesandega telekanal suudaks oma ülesannet täita, peab seda vaatama oluline turuosa vaatajatest. Õieti on see muidugi majanduslik küsi- mus: kui efektiivne peab olema iga avalik-õiguslikku ringhäälingusse investeeritud kroon? Mis on selle efektiivsuse kriteerium? Arvan, et see peaks olema vaatajate hulk, kellele on edastatud see sõnum, mida riik peab oluliseks finantseerida. Interneti-ajastu on tõestanud, et ka parimate elik sügavamate sõnumitega veebi leheküljed jäävad tähelepanuta, kui need ei suuda tekitada kriitilist massi, et neid tähele pandaks.

Tänase seisuga Toompea poole vaadates vaatab mulle vastu marginaliseerumise eelarve. Ja siis küsin omalt poolt totralt: “Võibolla peaks vabal turul tõesti laskma otsustada kultuuri üle.” Veidi elitaarsemat kultuuri, nagu Sirebist lugeda võib, saab vaadata ka vene kanalitelt.

Eesti Päevaleht, 16. jaanuar 2002

KES PORRI, KES PÜÜNELE

Aare Urm

Hüsteeria Eesti Televisiooni vastu võtab tuure. Tõeks on saamas minu ennustused ringhäälingunõukogule, et erameedia vaenulikkus ETV vastu ei kao reklaami keelamisega kuhugi, vaid saab hoopis uut hoogu.

Tähelepanu vääriv seadusemuutus. Aasta eest sai ETV kultuuriministri juhtimisel mängukanniks protsessides, milles küll meie tuleviku otsustati, aga kuhu meid ei kaasatud. Schibstedi kontserni (Posti-

mees, Kanal 2 ja pool SL Õhtulehest) ja VIA Sati (TV 3) diktaadi all kirjutati alla kultuuriministri poolt ette valmistatud “suursaavutusele” — nn. neljapoolsele kokkuleppele. Reklaam ja sponsorlus viidi ETV-st välja! Eelmisest avantüürist oli möödas paar aastat — 77 miljonit kahjumit jäeti ETV saagiks ja kahjumi tekitaja Toomas Lepp oli taas au sisse tõstetud (üks neljast allkirjutajast!).

Nagu öeldud, polnud ETV-l valikut. Lubatud riigi toetuse abil oli lootust ETV siiski säilitada ning ka vanu võlgu kustutama hakata. Kokkuleppes fikseeriti, et ringhäälingutele (ETV ja Eesti Raadio) eraldatakse 2002. aasta riigieelarvest 250–270 miljonit. Ühest küljest oli see küüniline — maksimumaksja taskust otsustati võtta 30–40 miljonit aastas (see oli summa, mida ETV ise rohkem teenis kui erakanalite maksustamisest tagasi saada kavatseti) ilma, et maksimumsajat sellest teavitatud oleks. Valel on aga, nagu teada, lühikesed jalad.

Aasta lõpus vastu võetud riigieelarves paljastus kogu pettus — ringhäälingutele otsustati eraldada vaid 217,5 miljonit. ETV osaks sellest on lubatud 139 miljonit. Võib ju olla, et kultuuriminister ei märganud 50-miljonilist erinevust. Küll aga märkas ta varsti pärast seaduse väljakuulutamist, et “kultuurisasteid võiks Eesti Televisioonis rohkem olla”. Väga nutikas tähelepanek!

Uus olukord võttis aga viimasegi lootuse ETV juhtide endi jõupingutustega midagi olulist korda saata. Kui lapsemeelselt seda maailma ka ei vaataks või kui kultuurilembeselt endast ka teada ei annaks, on järjekordne eksperiment ETV kallal teoks saanud ja seda saadab välismeedia hõiskav kisakoor. Kahjuks on see kisa täis otseseid valesid ja pooltõdesid. ETV aga veel eksisteerib ja seega on kogu ürituse lõppeesmärk täitmata. Sellepärast pommitatakse sama vaenulikkusega nii ETV-d kui tema juhte, mida isiklikumalt, seda parem. Nagu alati, leidub ka pimesi kaasaminejaid, nagu Osama bin Ladenil.

Asjad oleksid ehk läinud teistmoodi kui telejuhte diskussioonidesse kaasatud oleks. Aga ei kaasatud, sest just siin püüti täpselt järgida seadusetähe mõtet — ETV-d esindab suhetes riigi valitsemisorganitega ringhäälingunõukogu. Ja esindaski. Tollel aprillikokkuleppel seisavad nii kultuuriminister Signe Kivi kui ringhäälingunõukogu esimehe Tiit Sinissaare allkirjad. Kuna aga avalikkuse jaoks sellisele pettusele seletus puudub, võin kihla vedada, et süüdlane leitakse ETV juhtide hulgast.

Milleks vormel 1? Klassikaline demagoogia lähtub ikka sellest, et kommentaarid esitatakse enne fakte. Pakume omalt poolt nüüd ka tõsiasju.

Veel Sydney olümpial sai kadunud Toomas Uba ettepaneku taastada vormel 1 ülekandeid ETV-s. Õiguste müüjad põhjendanud seda varasema meeldiva kogemuse ja sooviga näha partneritena professionaalseid tegijaid. Ettepanek oli huvitav, ent enne kui sellele vastata, alustasime läbirääkimisi projekti kulude katmiseks sponsorluse ja reklaamirahaga. Sügiseks sai töö tehtud. Vormel 1 ülekannete kulud olid lepingutega tagatud. Ei ühtegi senti maksimumaksja

rahakotist! Vastupidi — kanali üldreitingu paranemine töötas tulude tõusu ka üldkokkuvõttes.

Vormel 1 ülekanne on tänuväärne, sest täidab programmi hea vaadatavusega just pühapäeva pärastlõunal, mil seda muude saadetega raskem ja kulukam teha oleks. Eriti suvel.

Nüüd aga taas uudis! ETV eksisteeris ja tegi aktiivselt tööd pikka aega ka enne seda, kui reklaami edastamist keelustav seadus möödunud aasta 19. detsembril vastu võeti. Me ei oodanud ei pudrumägesid ega piimajögesid. Me tegime oma tööd.

Ettepanekuid üleminekuperioodi kehtestamiseks ei arvestatud. Selles osas pole meeleme mitte ainult vormel 1 lepingutega, vaid kõigeaga, mis ajaliselt 1. juuli taha ulatub. Kuidas ja kes aga hakkab maksma leppetrahve lepingute rikkumise eest?

Kuhu raha “kaob”? ETV-s ei kao raha kuhugi, selle eest toodetakse ja edastatakse omatoodetud programmi, lisaks valitud hankeid, mis on hinnalt vastuvõetavad. Kuluarvestuse süsteem oleks kindlasti eeskujuks mistahes kanalile. Need inimesed, kes veel praegugi kasutavad kulunud fraasi “ülemäärasest kulutamisest ETV-s” kas ei tea asjast midagi või on lihtsalt pahatahtlikud.

Kuluaruannet ennast kahjuks siinjuures esitada ei ole võimalik. Paar suuremat kuluartiklit 2002. aasta kohta saab aga tuua küll. Nii kulub varasemate kohustuste tagasimaksmiseks 35 miljonit, edastamiskuludeks 26 miljonit, hoone kuludeks 10 miljonit, töötasudeks 55 miljonit jne. ETV eelarve ei ole lihtne pätkel algajale, kirjuta seda lahti palju tahes.

Programmi tootmiseks on raha sel aastal vähem ca 40 miljonit. Muuseas, just sellesama summa jagu, mida sisaldab endas ülalkirjeldatud riiklikul tasemel pettus. Tasuks kõrva taha panna, et kõik, mida ETV saab vähem, tuleb tegelikult programmi arvelt. Teised kulud ei ole muudetavad.

Kõige lõpuks oleks vaja ükskord teadmiseks võtta, et Toomas Lepa tekitatud kohustustekoorem on paratamatult vaja likvideerida. Selle vägitoe ajatamine meie laste kanda oleks võrreldav selle sunniku kiviseraiumisega. Eesti kultuuriajalukku raiutakse aga paratamatult kogu see seltskond, kes uue seadusemuudatuse taga seisavad.

Eurovisiooni eelarve. Eestis ei ole kahjuks ühtegi inimest, kes sellise projekti juhtimise kogemusi omaks. See on tegelikult EBU projekt ja ürituse eelarve on koostatud EBU referentsgrupiga kooskõlastades. Sellesse gruppi kuuluvad inimesed, kes on viimasel viiel aastal lauluvõistlusi korraldanud, lisaks EBU määratud isikud. Ehk oleksime ettevaatlikumad selliste spetsialistide töö arvustamisel.

ETV poolt võin kinnitada, et see eelarve koosneb paljudest alaeelarvetest ja on tegelikult oma olemuselt vägagi lahti kirjutatud. Riigi osaks oleme ette näinud esialgu planeeritud 65 miljoni asemel vaid 35 miljonit. Tähelepanu väärrib fakt, et riik saab mitmesuguste maksudena tagasi ca 20–25 miljonit. Sellise maineväärtusega ürituse puhul on riigi kulu, 10–15 miljonit suhteliselt tagasihoidlik.

Postimees, 17. jaanuar 2002

MIDA TEHA ETV-ga?

Toomas Lepp, Kanal 2 “Uute uudiste” peaproductsent

Pärast Eurovisiooni lauluvõistlust tabab Eesti Televisiooni väga suur kassiahastus. Tulevikus räägitakse ETVst, kasutades ainult kahte ajamäärust — enne ja pärast Eurovisiooni. Enamik lauluvõistlusega tegelnud meeskonna liikmeid lahkub ETVst rikaste meestena, Eesti Televisioon neid enam ei huvita, pole enam suure slämmi võimalust.

Pragueks on kujunenud ajalooliselt väga hea seis lõpuks paika panna Eesti Televisiooni uus struktuur ja rahastamisskeem. On tekkinud kolm kokkulangevat tegurit: uus valitsuskoalitsioon, uus ETV kolme aasta arengukava ja uus juhtkond.

Valitsuskoalitsiooni muutus langeb kokku ajaga, mil Riigikogu peab kinnitama ETV kolme aasta arengukava koos eraldatavate finantside suurusega, mille esitab ringhäälingunõukogu.

Samal ajal oleks võimalik teha veel paar ringhäälinguseaduse parandust, mis annaks lõpuks ringhäälingunõukogule reaalsed (rahalised) hoovad ringhäälingumajandusega ja programmianalüüsiga tegelemiseks või vastupidi — teise võimalusena jätaks ringhäälingunõukogule ainult programmi tellija rolli, säilitades ETV toimetuskorralduse sõltumatuse.

Näen ETV põhiprobleemi liigeses seotuses tootmisvahenditega, lahustumises olmeprobleemide rägastikku.

Et täita seaduses ETV-le antud ühiskonna teenri rolli, on minu arvates saabunud aeg teoks teha juba

1999. aastal esitatud idee. Selleks tuleb ETV ümber struktureerida nõnda, et ETV pärisosaks jääks ainult vastutus programmi eest.

Kõik muu olgu mujalt tellitav, renditav, ostetav — tootmisbaas, hoonete haldus, transport jne. Selleks peaks asutama näiteks kaks aktsiaseltsi — AS ETV Tehnika ja AS ETV Haldus, mis kuuluksid 100% ETV-le ja mille nõukokku kuuluksid nii ETV kui ringhäälingunõukogu esindajad ning mõned spetsialistid. AS ETV Tehnika tegeleks stuudiote, kaamerate, montaažide jms üürimisega. AS ETV Haldus tegeleks hoonete väljaüürimisega, remondiga jne.

ETV juhil oleks kaks asetäitjat: programmi alal ja produtseerimise alal. Toimetustes töötaksid peaproductsendid, productsendid, toimetajad, režissöörid, saatejuhid, tõlkijad jt. loomingulised figuurid. Lisaks kuuluks ETV juurde lahutamatu osana arhiiv. Uudistetoimetuse moodustaks erandliku ühtse kompleksi, mis on sõltumatu muust toimetamistest.

Tulemus — ETV tegeleb ainult programmiga, selgub ETV tegelik raha- ja tehnikavajadus, hinnad tehnikaturul ühtlustuvad, ETV tulemuslikkust hinnatakse programmi kvaliteedi, mitte aastaaruande järgi. Arvan, et korraliku programmi tootmiseks on vaja aastas umbes 150 miljonit krooni. See aga on kõigest 30 miljonit suurem ühe laulusaate eelarvest.

Eesti Päevaleht, 19. jaanuar 2002

AARE URM KAOTAS PEA

Andrus Kivirähk

No nii, oleme siis jälle sealmaal. Taas on üks kuninga-poeg otsa leidnud, kui tõmmata paralleele mõne tuntud muinasjutuga, kus õel valitseja tütre kosilastele ilmvoimatuid ülesandeid jagab, ning ebaõnnestujate pead teiba otsa riputab. Toomas Lepa pea kõrval kõlgub nüüd siis ka Aare Urmi oma, sest kumbki neist ei saanud Eesti Televisiooni juhtimisega hakkama. Mõni ime — sellise hämmastava organisatsiooni juhtimine käibki suurelikule enamasti üle jõu. Muinasjuttudes suutis õela kuninga ülesandeid täita üksnes süüdimatul loll-Ivan, ehk peaks ringhäälingunõukogugi uueks peadirektoriks mõne taolise isiku panema?

Kui Toomas Lepp ametist lahti tehti, sai temastki Nädala nägu kirjutatud, ja seal ma mainisin, et on hirmus raske hooldada elajat, kellest sa ei tea, kumb ta

on — kas siga või iluloom. Ehk kas tema kasvatamine peab tooma ka mingit tasku topitavat tulu või üksnes hingekosutust? Nüüd, Aare Urmi päevil, näib siiski olevat kõrgemal pool otsustatud, et Eesti Televisioon on pigem iluloom, reklaam viiakse ekraanilt taas välja ning seega on selge, et tündrit liha sellelt elukat jõuluks ei saa. Aga Aare Urm ise, ja küllap ka suur osa Eesti avalikust arvamusel selle mõttega ikkagi leppida ei suutnud ja nii valati kanaarilinnu puuri endiselt ämbriga rammusat rokka ja kartuleid. Ikka selleks, et loom kosuks, oleks kõige “parem” ja kõige vaadatavam. Mida talle küll kõike sisse ei topitud, Vormelit ja Bingo lotot... Ning kui riik piisavalt raha ei andnud, siis hädaldati ja ähvardati rahvast õudsete asjadega — et pange tähele, varsti pole meil enam raha isegi “Tähed muusikas” tootmiseks ja “Õnne 13”

lahkub meie ekraanilt. Kui hirmus! Seda kõneleti tooniga, justkui korjaks riik müügilts ära leiva.

Tegelikult ei saa mina küll aru, miks inimesed peavad üldse vahtima mingit sellist saadet nagu "Tähed muusikas". Eks ma olen isegi seda vahel vaatama jäänud, aga kui see *show* Eesti Televisiooni ekraanilt kaoks, ega ma nüüd sellest lollimaks ei muutuks. Pealegi on ju olemas TV 3 ja Kanal 2, küll need korjavad üles kõik, mis ripakile jääb ning suurt vaadatavust tootab. Kes ei oska oma elupäevi ilma televiisorita õhtusse saata, võib diivanilt tõusmata neile kanalitele üle kolida. Jah, muidugi, Eesti Televisioon kaotaks meelelahutusest ilma jäädes suure osa oma auditooriumist, aga mis siis sellest? Ega hea ning populaarne polegi sünonüümid. See, et riigi toel ilmuval Loomingul on oluliselt vähem lugejaid kui näiteks Kroonikal, ei tee teda halvemaks ajakirjaks. Ta on ikkagi sada korda sisukam, ehkki võib-olla jah,

taksojuhid Loomingut ei loe. Aga on see mingi näitaja? Nii ei oleks mina küll kurb, kui ka Eesti Televisiooni programmist kaoksid suured värvilised pildid ning kasutu lora ning jääksid alles üksnes professionaalsed uudised, mõned head lastesaated ja siis veel analüüsi- vad, harivad ning kultuurimälu säilitavad programmid. Eesti Televisioon võiks astuda ühte ritta Loomingu, Akadeemia, Sirbi, Klassikaraadio ja teiste taoliste nähtustega, mida ei tarbi kindlasti mitte kõik, aga mis on olemas ja pakuvad võimalust mõtlevalle inimesele. Ma usun, et sellise televisiooni ülalpidamiseks peaks riigil raha jätkuma ja erinevalt kultuuriajakirjadest, mida peab eraldi ostma, oleks see programm olemas igas televiisoris, ning me võime vähemalt loota, et aeg-ajalt lülitatakse telekas kasvõi kogemata vormeli ja lõputu meelelahutuse pealt sellele kanalile ning inimesed jõllitavad ehmatusega ootamatult ekraanile ilmunud tarka juttu ning meelerahu.

Eesti Päevaleht, 29. jaanuar 2002

KAITSEKÕNE AARE URMILE

Tõnis Palts

0,000068% ETV aktsiate omanik Tõnis Palts kirjutab, mida tuleb teha, et näeksime väikese Eesti kohta suuri telesaateid.

Lugupeetud kohtunik (loe: peaminister), lugupeetud kohtusaalis viibivad firma ETV aktsionärid (loe: Eesti Vabariigi kodanikud).

Minu kaitsealuse Aare Urmiga juhtus mõni aeg tagasi selline lugu nagu vanas vene anekdoodis. Otustanud Gena ja Potsataja, et lähevad linna peale inimest peksma. Lepivad siis kokku, et kui tuleb vastu soniga tüüp, küsivad, miks läkiläkit pole ja annavad pasunasse. Tuleb tüüp läkiläkiga, siis küsivad, miks soni pole. Ja jälle kohe pasunasse. Jalutavad siis natuke ja näe, vastu tuleb mees, kellel mütsi polegi. Potsataja ja Gena vaatavad korra teineteisele otsa ja tormavad siis mehele kallale, ise karjades: "Miks sa tõbras ilma mütsita ringi käid!"

Just sama keerulise skeemi mõtles Aare Urmi hukkamõistmiseks välja ka ringhäälingunõukogu.

Kaitsealusele tehti ülesandeks päästa ETV vaid rahalise poole pealt vaadates. Nüüd sai see sama ülesandepüstitus heaks põhjuseks talle pasunasse anda. Ma rõhutan: kaitsealusele ei ole kunagi selgeks tehtud, milliseid relvi ta ETV päästmiseks kasutada võib. Omanik ei ole kunagi määratlenud, mis on ETV ülesanne, mis on tegelik tellimus, mille peale omaniku raha võib kulutada. Et ei ole mõtet tellida asja, mida omanik (Eesti kodanikud) niikuinii mõnest teisest kanalist tasuta saab. Näiteks vormel 1 ülekannet.

Teha raha, tappa või toota. Väga selgelt sõnastas probleemi Hannes Võrno. Tuleb otsustada, milline on riigi tellimus: kas teha raha omanikule, kas tappa vabaturgu, või toota kindla suunitlusega teleprogrammi.

Mina, Tõnis Palts, kui 0,000068 protsendi ETV aktsiate omanik, annaksin ETV-le ülesande näidata seda, mida oleks vaja eesti riikluse säilitamiseks, meie eesti kultuuri edendamiseks ja mida me ei saa tasuta teistest telekanalitest.

Mõned olulised suunad, mida teised kanalid ei taga: tasakaalustatud uudised, omamaised meelelahutus-, kultuurisaated, lastesaated Hunt Kriimsilma laadis ja omamaine sport. Samal ajal ei peakski muretsema vaadatavuse suurte numbrite pärast. Inimesed vajavad kvaliteetse omamaise programmiga harjumiseks natuke aega.

Miks ma rõhutan omamaisust? Makstes televisiooni kaudu kodukootud kultuurisaadete eest, maksame samal ajal kodumaistele kultuuri tegijatele. Seda nimetatakse ärikeeli sünergiaks. Üks pluss üks on kolm.

ETV-sse peaks jääma tööle kümme inimest. Neist üks on juhatuse esimees, teine sekretär. Ülejäänud kaheksa? Jagaksin need kaheks. Esimene grupp oleks saadete tellijad, teine grupp tehnikud. Viimaseid nimetaksin tumblerimeesteks. Miks just selle nimega, selle juurde tuleksin hiljem.

Ja see, lugupeetud kohtunik, et ETV-l pole raha, pole mingi jutt. Olukorras, kus aastas antakse riigi poolt 219 miljonit, on kohatu rääkida rahapuudusest.

Esimesed paar aastat saaks ETV end riigi eraldatu kõrvalt ka ise finantseerida. Müües maha hooned ja muu vara. Võlad saab varamüügist kindlasti kinni maksta. Ja saateid tuleb teha just niipalju, kui on raha.

Siin tuleb mängu tellimuste grupp. Nead koostaks peamiste saadete põhimõtted ja kuulutaks nende peale välja riigihanked. Riigihanke võitja teebki saadet näiteks ühe, kahe või kolme aasta jooksul. Kui hakama ei saa võetakse uus firma. Saateid võib siis teha kas või kümme firmat. Need tulevad teletorni erinevatest suundadest raadiolinkide vahendusel. Teletornis istub üks kampsunis mees, kes kindlal kellaajal lülitab vastava saate edastaja suure lüliti abil ETV kanalisse. Just sellist suurt lülitit nimetati siis, kui ma veel raadiotehnikat õppisin, tumbleriks. Loomulikult on võimalik ka seda lülitamist automaatselt korraldada. ETV-s töötaks siis kuus inimest.

Armua anda, mitte hukka mõista. Härra kohtunik, ma tean, mis minu kaitsealuse süüdistaja ütleb. Tema peamine argument — Euroopas nii ei tehta. Lugupeetud kohtunik, ma sooviksin tuletada meelde, et kui te tõite käibe Eesti krooni valuutakomitee kaasabil,

õeldi ka, Euroopas nii ei tehta. Aga tegite ikka ja otsus oli õige.

Ka seekord vajab Eesti oma ja õiget otsust. See õige otsus koosneb kahest osast: tunnistades tellija poolset ülesande püstituse puudumist, andestada minu kaitsealusele Aare Urmile ja maksta talle täpselt sama palju kahjutasu, kui sai Toomas Lepp. Ning teiseks: luua uus, väga väikse kollektiiviga ETV, kes tegeleb vaid riigihangete korraldamise ja tumbleri ümberlülitamisega. Sest vaid nii saab arvestada minu ja teiste väikeomanike tahet, et eesti riigi ja eesti kultuuri säilimise ja arengu jaoks kasutatakse meie napp vahendeid võimalikult efektiivselt. Ja et me näeksime väikese Eesti kohta suuri saateid.

Maksumaksja Tõnis Palts asub alates tänasest Eesti Päevalehes regulaarselt kirjutama kommentaare maksumaksja raha raiskamisest.

Eesti Päevaleht, 31. jaanuar 2002

ETV SAAB ARENGUKAVA

Ilmar Raag, ETV juhatuse esimehe kohusetäitja

Iga Eesti elanik saab oma sõna öelda 1. märtsiks valmiva ning varem internetis arvamiseks avalikustatava ETV arengukava kohta, kinnitab hetkel ETV juhi kohuseid täitev Ilmar Raag.

Tõnis Palts kasutas palju sõnailu lahtisest uksest sisse murdmiseks. Nagu enamik teisi ETV “aktsionäre”, pole Palts jälginud, mida Toompea on ETV-le juba detsembris ülesandeks andnud.

Olgu see populaarsemas vormis üle öeldud: 1. märtsil läheb riigikokku dokument, milles riik määratleb täpselt, mida ta ETV-lt ootab. Teisalt annab riik garantii, et kolme aasta jooksul kokkulepitud viisil rahvustelevisiooni ka finantseeritakse. Veel lihtsamalt öeldes paneb riigikogu paika ETV arengukava aastateks 2003–2005. Tegemist on unikaalse võimalusega esimest korda kümne aasta jooksul kokku leppida ETV ülesannetes.

Miks on see nii tähtis? Seepärast, et ETV on just nii hea, kui palju avalikkus usub, et tema raha kasutatakse vastavalt kokkuleppele. Sest ETV olemasolul ei ole jumalikku objektiivset põhjendust, vaid ainult inimeste kokkulepe. Seesama nipp, mis on ka Eesti riigi aluseks. Aga kas meie riigist saadakse ühtemoodi aru? Jah, taoline kokkulepe jääb alati suhteliseks.

Meediavajadused rahuldamata

Millisele pinnasele siis ehitada ETV arengukava? Kõige aluseks on paljuräägitud tõdemus, et võrreldes arenenud ja suure siseturuga riikidega on Eestil rahul-

damata väga suure hulga inimeste meediavajadused. Eelkõige puudub see haritumat osa elanikkonnast, aga ka näiteks lapsi, kelle turujõudluses ei ole ka *mainstream*-meedia veendunud. Seejuures on tuleviku punasesse raamatusse kirjutatud eesti rahvuskultuuri taastootmise jõudlus. Probleemi pudelikaelaks on ka süvakultuuri seotus majanduslike näitajatega.

Sellest lähtuvalt unustab ETV arengukava hetkeks kõik, mis enne tehtud, ja püüab ette kujutada täiesti uut meediakanalit, mis keskendub üheaegselt rahuldamata meediavajadustele ja kogu kultuurimaastiku taastootmisele. Mis te arvate, kas see on võimalik?

Nagu Prospero Shakespeare'i “Tormi” lõpus ütleb, oleneb nüüd teist, vaatajatest, kas me saame siit saare pealt ära. Kas saame surnud punktist üle, et jõuda teisele poole tüütuks muutunud ETV probleemide arutelu. Esimene samm selle poole on arengukava avalikustamine internetis, veel enne, kui see riigikokku jõuab. See tähendab, et ka Tõnis Palts võib riigikogule arvamust avaldada saate tüüpide, tundide arvu, eelarve numbrite kujunemise ja kõige muu osas. Teisiti öeldes on ETV arengukava õnnestumise esimeseks eelduseks see, et ühiskond teaks, mis järgmise kolme aasta jooksul juhtuma hakkab.

Täpselt samamoodi on olemas üks selge tunnus, mille täitmata jätmisel võib öelda, et arengukava on läbi kukkunud. See on riigi garantii finantseerimisele,

mis peab minema võimalikult automaatselt riigieelarve seadusesse.

Miks see nii tähtis on? Oletame, et riigikogu kinnitab kolme aasta ETV ja Eesti Raadio miinimumeelarved koos programmiga. Sellele lootma jäädes sõlmib ETV lepingud näiteks Vabadussõja-ainelise eesti mängufilmi "Nimed marmortahvil" ostmiseks, koos ARTE ja BBC-ga kavandatakse 2003. aastal kontsertfilmi Veljo Tormise muusikast ja lepitakse kokku 2004. aasta olümpiamängude ülekanded. Kõik need on suuremahulised investeeringud, mida lepinguliselt planeeritakse 2–3 aastat ette. Kui selle järel saabub aga riigieelarve koostamise aeg ja parajasti võimul olev valitsus leiab, et "eelarve on pingeline ja ETV-s oli eetris "rumala näoga diktor", siis tuleb arengukavas ette nähtud eelarvet vähendada. Mis juhtub? Ostud on selleks hetkeks heas usus tehtud. Järelikult võetakse eetrist maha lühema planeerimistsükliga saateid, nii nagu sel aastal juhtus. Kas te arvate, et vaataja saaks sellisest jamast aru? Või kas ta andestaks seda? Arvan, et mitte.

Kolm korda rohkem lastesaateid

Arengukava oma detailsuses tuleb suhteliselt paks dokument, mida vaid vähesed viitsivad lõpuni läbi lugeda. Seepärast küsitakse paratamatult: mis tegelikult muutub? Vastuses peab olema midagi lihtsalt arusaadavat. Näiteks praegu on sinna planeeritud lastesaadete hulga kolmekordistumine, reede õhtusse tulevad tagasi teatrietendused, käivitatakse ETV internetitelevision ja elustatakse regionaalsaadet.

Tegelik kava on muidugi palju keerukam. Ent kuidas sel juhul garanteerida selle usaldusväärsus lihtkodanikule? Ainsaks lahenduseks näib olevat vorm,

millega arengukava muutub ühtlasi raamlepinguks mitmesugustele ühiskondlikele partneritele. Näiteks telesaate hinna kujundamiseks kohtuti sõltumatute eratootjatega, kelle käest hakatakse tulevikus saateid tellima. Selle kohtumise käigus selgus muuhulgas, et seoses käibemaksuga (18%) on ETV-l majanduslikult kasulikum saateid ise teha, kui neid mujalt sisse osta. Samal ajal teadvustab ETV, et väljast tellides finantseeritakse tegelikult kogu Eesti audiovisuaalkultuuri. Mida majandusmees Tõnis Palts siinkohal soovib teha?

See viimane oli üks juhuslikult võetud probleemidest. Hoopis olulisem on aga arengukava juures üldine strateegiline visioon, millele alternatiivi ei ole seni leitud. Nimelt näitab muu maailma meediakogemus, et televisioon on efektiivne vaid siis, kui ta kuulub meediagruppi, kus suurema efektiivsuse nimel kasutatakse samade sõnumite edastamiseks maksimaalsel hulgal erinevaid väljundeid. Soome YLE on taoline meediagrupp, rääkimata BBC-st ja teistest.

ETV ja ER eelarve 1 miljard

Ainuke erinevus eesrindlikest meediaorganisatsioonidest, mis ilmselt jääb alles, on eelarves. Eestis on 60 korda vähem inimesi kui Inglismaal, aga isegi planeeritud ETV ja ER hea eelarve kokku on 350 korda väiksem kui BBC eelarve.

Hea küll. See oli nali. Aga kui võtame YLE eelarve ühe soomlase kohta ja arvestame sinna juurde SKT vahed, peaks ETV ja ER eelarve olema umbes 1 miljard krooni. Kas te ei ole iial mõelnud, et mille kuradi pärast nad niipalju raha oma rahvustelevisionidesse magama panevad? Tõesti rumalad eurooplased.